

Abstract in English

This thesis examines to what extent American exceptionalism is a driving force behind U.S. military interventions. According to the theory of American exceptionalism, the United States is committed to pursuing a moral foreign policy based on values rather than self-interest. This implicates that the United States has a moral obligation to protect and promote universal values, such as liberty and democracy, worldwide, and thus make the world a better place. To examine to what extent such ideas are driving forces behind American interventions, I analyze four major U.S. interventions (The Spanish-American War, World War I, The Vietnam War and the 2003 invasion of Iraq). The goal of the analysis is to assess the role of American exceptionalism as a driving force behind each of the four interventions. I do this by examining primary sources stemming from the presidents and their administrations, which tell something about the motives behind the decision to undertake the interventions. This study finds that American exceptionalism plays a crucial role as a driving force behind each of the four interventions. I find that American exceptionalism is indeed an important driving force in a variety of ways. I also find, however, that driving forces associated with *Realpolitik* and Realism, such as power, security, and self-interest, in some of the cases, are important driving forces. It seems to be a certain mixture of the apparently conflicting motives of moral and values on the one hand, and self-interest and power on the other. However, despite the presence of driving forces associated with Realism and *Realpolitik*, the conclusion of this study is that American exceptionalism is a crucial driving force behind U.S. military interventions.

Forord

Denne masteroppgaven markerer slutten på fem år som statsvitenskaps- og lektorstudent ved NTNU. Det har vært en fornøyelse å skrive denne masteroppgaven, som har gitt meg muligheten til å fordype meg i et spennende og aktuelt tema.

Jeg vil takke min dyktige og hyggelige veileder Torbjørn L. Knutsen, som har gitt meg grundig og god veiledning gjennom hele prosessen. Torbjørns kontor har blitt hyppig besøkt denne våren, og jeg setter pris på at han alltid har vært tilgjengelig for en prat, samt vist stor interesse for mitt prosjekt. Jeg vil også takke mine studievenner på lektorutdanningen i samfunnsfag, for fem fine år med faglig samarbeid og sosialt samvær.

Joakim Thon Christie
Trondheim, april 2017

Innhold

1 INNLEDNING	1
1.1 INTRODUKSJON OG PROBLEMSTILLING	1
1.2 OPPGAVENS OPPBYGGING	2
2 TEORI	7
2.1 TEORIEN OM DEN AMERIKANSKE EKSEPSJONALISMEN	7
2.2 DEN AMERIKANSKE EKSEPSJONALISMEN I UTENRIKSPOLITISK SAMMENHENG	8
2.2.1 <i>Spre universelle verdier og gjøre verden til et bedre sted</i>	8
2.2.2 <i>De universelle verdiene: "Life, Liberty and the pursuit of Happiness"</i>	12
2.2.3 <i>Oppsummering av eksepsjonalismen</i>	13
2.3 IDÉENES BETYDNING I UTENRIKSPOLITIKKEN	14
3 METODE	17
3.1 KOMPARATIV CASE-STUDIE	17
3.2 INNHOLDSANALYSE	18
3.3 UTVELGELSE AV CASER	19
3.4 PRIMÆRKILDER	19
3.5 LEGITIMERING ELLER FAKTISKE MOTIVER?	20
4 ANALYSE	25
4.1 DEN SPANSK-AMERIKANSKE KRIGEN	25
4.1.1 <i>En sammenblanding av eksepsjonalisme og realpolitikk</i>	26
4.1.2 <i>Arven etter McKinley</i>	30
4.2 FØRSTE VERDENSKRIG	31
4.2.1 <i>Eksepsjonalisme i sin reneste form</i>	32
4.2.2 <i>Kun altruisme?</i>	36
4.2.3 <i>Et gjennombrudd for eksepsjonalismen</i>	38
4.3 VIETNAMKRIGEN	38
4.3.1 <i>Kennedy: En blanding av eksepsjonalisme og realpolitikk</i>	39
4.3.2 <i>Johnsons tidlige taler: Et ekko av Wilson</i>	41
4.3.3 <i>Strategisk eksepsjonalisme</i>	43
4.3.4 <i>Egeninteresse og sikkerhet</i>	44
4.3.5 <i>Vietnam oppsummert: En blanding av eksepsjonalisme og realpolitikk</i>	46
4.4 INVASJONEN AV IRAK	46
4.4.1 <i>NSS 2002: Eksepsjonalismens strategiske element</i>	47
4.4.2 <i>Bushs mange taler: Eksepsjonalisme og realpolitikk i forening</i>	49
4.4.3 <i>Oppsummering av Irak: idealisme, strategisk eksepsjonalisme og realpolitikk</i>	54
4.5 SAMMENFATNING	55
5 DISKUSJON	57
5.1 EN SAMMENBLANDING AV EKSEPSJONALISME OG REALPOLITIKK	57
5.2 EKSEPSJONALISMENS ULIKE EGENSKAPER	59
5.2.1 <i>Den altruistiske utenrikspolitikken</i>	59
5.2.2 <i>Ansvar for de universelle verdiene</i>	60
5.2.3 <i>Eksepsjonalismen som strategisk virkemiddel</i>	60
5.2.4 <i>En urokkelig tro på de universelle verdiene</i>	61
5.2.5 <i>Eksepsjonalismen – den perfekte utenrikspolitiske ledestjerne?</i>	62
6 OPPSUMMERING OG KONKLUSJON	65
7 LITTERATUR	69

1 Innledning

1.1 Introduksjon og problemstilling

Denne oppgaven analyserer i hvilken grad, og på hvilken måte, den amerikanske eksepsjonalismen fungerer som drivkraft bak USAs militære intervensjoner. Idéene om den amerikanske eksepsjonalismen handler i utenrikspolitisk sammenheng om at USA opplever å ha et særlig moralsk ansvar for å spre universelle verdier til resten av verden, og således gjøre verden til et bedre sted (Melby 1995: 20-21). En rekke teoretikere (for eksempel Kissinger 1994 og 2014, Melby 1995, Stephanson 1995, McDougall 1997, Brands 1998, Mead 2002 og Restad 2015) hevder at disse eksepsjonalistiske idéene i stor grad påvirker USAs utenrikspolitiske atferd og prioriteringer.

I denne oppgaven undersøker jeg hvilken rolle den amerikanske eksepsjonalismen spiller i forbindelse med et av utenrikspolitikkenes mest dramatiske virkemidler, nemlig militær intervensjon. Kan idéene om at USA opplever å ha et moralsk oppdrag, som går ut på å spre universelle verdier til resten av verden, være en forklaring på hvorfor de intervensjonerer militært? Hvor viktig er i så fall den amerikanske eksepsjonalismen som forklaring på hvorfor USA intervensjonerer militært? Dette søker jeg svar på i denne oppgaven. På bakgrunn av dette er oppgavens problemstilling som følger: *Hvilken rolle spiller den amerikanske eksepsjonalismen som drivkraft bak USAs militære intervensjoner?*

For å besvare problemstillingen vil jeg analysere fire amerikanske militære intervensjoner. Målet med analysene er å finne ut hvor viktige de eksepsjonalistiske idéene var som motiv for å gjennomføre de ulike intervensjonene. De fire intervensjonene som analyseres er den spansk-amerikanske krigen (1898), første verdenskrig (1917), Vietnamkrigen (1960-tallet) og invasjonen av Irak (2003). For å besvare problemstillingen, analyserer jeg en rekke primærkilder som forteller om begrunnelsene og motivene for de ulike intervensjonene. Primærkildene består i hovedsak av taler og andre skriftlige kilder fra presidentene, som kan si noe om begrunnelsene for hvorfor de ulike intervensjonene ble gjennomført. Ved å se på

hvilke begrunnelser og motiver de ulike aktørene presenterer, kan man si mye om hvor viktig de eksepsjonalistiske idéene fremstår som bakgrunn, motivasjon og drivkraft.¹

Oppgaven konkluderer med at den amerikanske eksepsjonalismen er en viktig drivkraft i samtlige av de fire casene som analyseres. Samtlige fire intervensjoner begrunnes i stor grad med USAs særlige ansvar for å spre og beskytte universelle verdier, plikten til å stå opp mot og bekjempe ondskap og elendighet, samt den strategiske gevinsten ved spredning av universelle verdier. Oppgaven identifiserer flere ulike egenskaper og aspekter ved eksepsjonalismen, som totalt sett gjør den til en kraftfull drivkraft bak amerikanske militære intervensjoner.

Samtidig har jeg også funnet at de idealistiske og eksepsjonalistiske begrunnelsene i alle casene, unntatt første verdenskrig, er tett ledsaget av mer realpolitiske, eller realistisk orienterte begrunnelser. Materialistiske, makt- og sikkerhetspolitiske begrunnelser med rot i egeninteresse er til dels i stor grad fremtredende i aktørenes argumentasjon. Slik sett er det rimelig å påstå at både eksepsjonalistiske og idealistiske drivkrefter på den ene siden, og mer realpolitiske på den andre, begge er viktige i forbindelse med intervensjonene som er analysert i denne oppgaven. Tilstedeværelsen av realpolitiske begrunnelser er imidlertid ikke til hinder for at denne oppgaven konkluderer med at den amerikanske eksepsjonalismen er en sentral drivkraft bak USAs militære intervensjoner.

1.2 Oppgavens oppbygging

Oppgaven innledes med et teorikapittel. I denne delen legges hovedvekten på teorien som danner grunnlaget for denne oppgaven, nemlig teorien om den amerikanske eksepsjonalismen, og hvordan denne er antatt å påvirke amerikansk utenrikspolitisk atferd. Jeg begynner med en drøfting av den amerikanske eksepsjonalismen generelt. Her drøfter jeg blant annet opphavet til den amerikanske eksepsjonalismen, og viser hvordan denne har utviklet seg til å bli en helt sentral del av den amerikanske identiteten. Deretter går jeg gjennom sentral litteratur rundt den amerikanske eksepsjonalismen i utenrikspolitisk sammenheng, og viser ulike retninger og tradisjoner innenfor denne. Videre drøfter jeg hvilke

¹ I hvor stor grad man kan stole på uttalelser fra aktørene, i forhold til om disse dreier seg om legitimering, eller faktiske motiver, er drøftet grundig i oppgavens metodedel.

universelle verdier amerikanerne ser på som sin moralske plikt å spre og beskytte. Med Uavhengighetserklæringen fra 1776 som utgangspunkt, viser jeg at de viktigste universelle verdiene er retten til liv og lykke, samt frihet og demokrati.

Etter gjennomgangen av den amerikanske eksepsjonalismen følger en kort drøfting av hvilken rolle idéer spiller innen utenrikspolitikk og internasjonal politikk. Den amerikanske eksepsjonalismen dreier seg nettopp om idéer, og derfor er det fornuftig med en slik drøfting. Her drøfter jeg blant annet at faktorer som idéer er særlig sentrale innen teoriretningen konstruktivismen, men viser at idéer også vektlegges innen flere andre teoriretninger, for eksempel den klassiske realismen. Jeg viser også at forestillingen om at idéer spiller en rolle for utenrikspolitisk atferd fremstår som en kontrast til materialistiske og realpolitiske analyser, der makt og sikkerhetshensyn trumfer idéer.

Etter teoridelen følger et metodekapittel. Her forklarer jeg at denne oppgaven er en komparativ case-studie, som også tar i bruk innholdsanalyse og historisk metode, og jeg drøfter hvorfor jeg har valgt disse metodiske tilnærmingene. Videre drøfter jeg utvalgsriterier, samt hvilke typer primærkilder som utgjør oppgavens empiri. I tillegg diskuterer jeg det metodiske problemet som dreier seg om hvorvidt man kan stole på presidentenes uttalte motiver, eller om dette må avfeies som legitimeringsretorikk. Jeg erkjenner at dette kan være et metodisk problem, men som jeg drøfter grundig nedenfor er det mulig å sannsynliggjøre at det presidentene sier faktisk er det de mener, og jeg konkluderer derfor med at uttalelser fra aktørene er god empiri.

Etter metodedelen presenterer jeg analysen av de fire casene. Jeg tar for meg de fire intervensjonene hver for seg, og presenterer og drøfter funnene fra de ulike primærkildene for hver enkelt case. Hovedfunnet er som sagt at samtlige intervensjoner i stor grad synes å være motivert av eksepsjonalistiske idéer. Eksepsjonalismen er mest fremtredende i forbindelse med første verdenskrig og Vietnamkrigen, men er også i betydelig grad til stede i den spansk-amerikanske krigen og Irak-krigen. Jeg finner også at de eksepsjonalistiske og idealistiske argumentene ofte er presentert sammen med mer realpolitiske begrunnelser som fokuserer på materielle faktorer som makt, sikkerhet og egeninteresse. Dette er særlig i fremtredende forbindelse med den spansk-amerikanske krigen og Irak-krigen. Til tross for at realpolitiske argumenter er til stede, konkluderer oppgaven med at den amerikanske eksepsjonalismen er en sentral drivkraft bak amerikanske militære intervensjoner.

Etter analysen følger en diskusjon av de viktigste funnene. Her drøfter jeg først funnet som viser at de eksepsjonalistiske og idealistiske motivene er sammenblandet med mer realpolitiske motiver. Jeg viser at dette er et særtrekk ved den amerikanske utenrikspolitikken, og derfor ikke noe overraskende funn. Et gjennomgående tema i amerikanernes utenrikspolitikk er å finne en balanse mellom ”power and legitimacy”, slik for eksempel Kissinger (2014: 307) beskriver det, altså en utenrikspolitikk som forener idealer og verdier med makt og egeninteresse.

Videre drøfter jeg oppgavens hovedfunn, nemlig at den amerikanske eksepsjonalismen er en helt sentral drivkraft bak amerikanske intervensjoner. I denne diskusjonen drøfter jeg eksepsjonalismens ulike egenskaper og elementer. Med analysens funn som utgangspunkt viser jeg at eksepsjonalismen har flere strenger å spille på, og består av en rekke ulike egenskaper og elementer som totalt sett gjør at den spiller en sentral rolle som drivkraft bak amerikanske militære intervensjoner.

Jeg drøfter først at eksepsjonalismen er helt sentral fordi den gir USA en misjon om å spre universelle verdier, og således føre en altruistisk utenrikspolitikk. Deretter drøfter jeg at eksepsjonalismen også har en rent strategisk egenskap, og at den ikke bare handler om altruisme. Selv om amerikanerne åpenbart ser på det som sitt moralske oppdrag å bedre verden, så er det klart at dette også er drevet av strategiske hensyn. Som jeg viser i analysen og drøftingen, kan spredning av universelle verdier sies å være en del av amerikanernes overordnede strategi og ordenssystem. USA er åpenbart tjent med, rent strategisk, å få en størst mulig del av verden til å likne mest mulig på seg selv.

Videre diskuterer jeg at eksepsjonalismen er viktig som drivkraft bak intervensjoner, ikke bare fordi den oppfylder USAs moralske oppdrag, så vel som strategiske interesser, men fordi den gir amerikanske statsledere en urokkelig tro på at universelle verdier lar seg innføre hvor som helst i verden. Det at amerikanerne er overbevist om at et hvilket som helst land i verden kan forvandles til et fritt demokrati etter amerikanske prinsipper gir et ytterligere insentiv for å intervenere, fordi de er overbevist om at de skal lykkes. Dette kan være en forklaring på USAs hang til å intervenere for å ”innføre” demokrati og frihet, til tross for at dette ofte ikke lykkes. Avslutningsvis i diskusjonsdelen antyder jeg at eksepsjonalismen er den perfekte utenrikspolitiske ledestjerne for USA. Gjennom å drive utenrikspolitikk basert på

eksepsjonalistiske idéer er de i stand til å kombinere sitt moralske oppdrag om å gjøre verden til et bedre sted, samtidig som de sikrer sine egne strategiske interesser.

2 Teori

2.1 Teorien om den amerikanske eksepsjonalismen ²

Hoveddelen av dette teorikapitlet vil bli brukt på den amerikanske eksepsjonalismen. Aller først kommer en kort gjennomgang av den amerikanske eksepsjonalismen generelt. Selv om denne oppgaven omhandler eksepsjonalismen i sammenheng med utenrikspolitikk, er det nødvendig med en slik drøfting, før jeg går over til å drøfte den i utenrikspolitisk sammenheng. Dersom man skal forstå den unike rollen USA mener å spille i verdenspolitikken, må man forstå mer grunnleggende hvordan eksepsjonalismen generelt legger opp til at USA er en helt unik og særegen nasjon. Jeg kommer særlig til å legge vekt på opphavet til den amerikanske eksepsjonalismen, og belyse hvor den kommer fra, denne følelsen av å være unik og annerledes.

Den amerikanske eksepsjonalismen dreier seg, helt grunnleggende, om at USA og amerikanerne opplever å skille seg fra resten av verden, som en helt unik nasjon, med en særegen historisk erfaring (Lipset 1996: 17-18, Restad 2015: 3). Opphavet til denne opplevelsen spores gjerne tilbake til nasjonens unnfangelse og tidlige historie. Helt fra begynnelsen anså USA seg selv som ”den nye verden”, som bygget på helt andre og unike prinsipper enn ”den gamle” (Lipset 1996: 18, Restad 2015: 4-5). Dette *bruddet* med den gamle verden er dermed helt sentralt.

Anders Stephanson (1995: 5) har sporet opphavet til den amerikanske eksepsjonalismen, og mener idéene har både et religiøst og et politisk opphav, men legger mest vekt på førstnevnte. Det religiøse opphavet til eksepsjonalismen stammer fra puritanerne som innvandret fra England til New-England på 1600-tallet. Puritanerne anså seg selv som et utvalg folk, og New-England som det nye Caanan. Denne følelsen av å være utvalgt bidro til å skape en opplevelse av å skille seg fra den gamle verden som de forlot til fordel for det nye kontinentet (Stephanson 1995: 6-7). Denne forestillingen skapte en helt særegen følelse av annerledeshet, og er et viktig opphav til den amerikanske eksepsjonalismen.

² Eksepsjonalismen er først og fremst et fenomen, som gjør seg gjeldende på en rekke områder. Når fenomenet eksepsjonalismen behandles i akademisk sammenheng, er det rimelig å også betrakte den som en teori. Derfor refererer jeg til eksepsjonalismen som en teori, selv om det altså først og fremst er et fenomen og en forestilling amerikanerne har hatt med seg siden nasjonens fødsel.

I tillegg til det religiøse opphavet har eksepsjonalismen også et politisk opphav. Dette går ut på at USA, etter revolusjonen, mente å ha skapt et unikt politisk system bygget på unike verdier som ikke var å finne noe annet sted i verden, og som dermed markerte et brudd med den gamle verden (Restad 2015: 31-32). USA var som følge av sitt unike system et "empire of liberty", slik Thomas Jefferson formulerte det (Stephanson 1995: 22). USA var som følge av revolusjonen og løsrivelsen fra England en helt unik nasjon, som bygget på politiske prinsipper som ikke var å finne noe annet sted i verden. Som jeg gjennomgår grundig senere i oppgaven, så bygget USAs statsdannelse på prinsipper som "Life, Liberty and the pursuit of Happiness" (Declarerion of Independence 1776). Dette gjorde at USA bygget på helt unike politiske idéer. Dette var amerikanerne alene om, og alle andre burde etterleve deres system i størst mulig grad, ifølge dem selv.

USA er unike på den måten at nasjonen er bygget på idéer, snarere enn etnisk eller kulturell bakgrunn (Melby 1995: 29). Nettopp det at selve grunnlaget for den amerikanske nasjonen er idéer, gir ekstra tyngde til argumentene om den amerikanske eksepsjonalismen. Idéene om den amerikanske eksepsjonalismen har altså røtter langt tilbake i tid, og er fremdeles en helt sentral del av den amerikanske identiteten (Restad 2015: 3-4, Melby 1995: 20).

2.2 Den amerikanske eksepsjonalismen i utenrikspolitisk sammenheng

Over har jeg helt kort gjennomgått den amerikanske eksepsjonalismen generelt, og vist at den går ut på at USA opplever å skille seg ut fra resten av verden, som et unikt og annerledes land, og at dette er en viktig del av den amerikanske identiteten. I denne oppgaven er det ikke den amerikanske eksepsjonalismens opprinnelse som er mest interessant, men først og fremst dens effekt på amerikansk utenrikspolitikk. I det følgende gjennomgår jeg sentral litteratur som behandler hvordan den amerikanske eksepsjonalismen påvirker USAs utenrikspolitiske atferd og prioriteringer.

2.2.1 Spre universelle verdier og gjøre verden til et bedre sted

Helt grunnleggende dreier den amerikanske eksepsjonalismen seg om at USA opplever å ha en særegen rolle å spille i verdenspolitikken. Dette er en forlengelse av den generelle

opplevelsen av å skille seg fra resten av verden. I stedet for egoistiske makthensyn har USA universelle verdier som rettesnor for utenrikspolitisk atferd. USA opplever å ha et særlig ansvar, et oppdrag, om å spre og beskytte verdier de anser som universelle, og på denne måten gjøre verden til et bedre sted. Verdier, ikke tvangsmakt, er den utenrikspolitiske ledestjernen i henhold til teorien om den amerikanske eksepsjonalismen (Melby 1995: 20-21).

Et godt utgangspunkt for å forstå kjernen i den amerikanske eksepsjonalismen er Henry Kissingers bok *World Order* (2014). Den inneholder blant de mest treffsikre beskrivelsene av den amerikanske eksepsjonalismens effekt på USAs utenrikspolitikk. Kissingers hovedargument er at USAs utenrikspolitiske atferd til alle tider har vært preget av idéen om å spre universelle verdier, og at verdier, ikke makt, er den sentrale drivkraften i amerikansk utenrikspolitikk. "The implication that other nations had selfish interests while America had principles and destiny was old as the republic", hevder Kissinger (s. 288). I kapitlet "Acting for all Mankind" skriver Kissinger (s. 234) følgende:

America's foreign policy has reflected the conviction that its domestic principles were self-evidently universal and their application at all times salutary; that the real challenge of American engagement abroad was not foreign policy in the traditional sense, but a project of spreading values it believed all other peoples aspired to replicate.

Dette sitatet fanger essensen i den amerikanske eksepsjonalismen. Her ser vi for det første en henvisning til de verdiene som gjør amerikanerne unike og eksepsjonelle, for det andre troen på at disse verdiene er universelle og for det tredje viktigheten av USAs moralske ansvar for å spre verdiene til andre land.

Videre hevder Kissinger (s. 276) at: "All twelve postwar presidents have passionately affirmed an exceptional role for America in the world. Each has treated it as axiomatic that the United States was embarked on an unselfish quest for the resolution of conflicts and the equality of all nations". Dette sitatet illustrerer igjen hvordan Kissinger mener amerikanske presidenter opplever å ha et ikke-egoistisk ansvar for å spre universelle verdier. Videre hevder han (s. 287) at USA ble med i den kalde krigen: "not as a geopolitical contest over the limits of Russian power, but as a moral crusade for the free world". Kissinger (s. 257, 276) mener

enhver amerikansk president er preget av disse eksepsjonalistiske og idealistiske idéene.³ Til slutt skriver Kissinger (s. 328): ”no other major power has brought to its strategic efforts such a deeply felt aspirations for human betterment” før det legges til at ”America would not be true to it self if it abandoned this essential idealism” (s. 328). Også i *Diplomacy* (1994) bruker Kissinger mye tid på å drøfte eksepsjonalismen, og skriver for eksempel: ”No other nation has ever rested its claim to international leadership on altruism... Yet, from Woodrow Wilson through George Bush, American presidents have invoked their country’s unselfishness as the crucial attribute of its leadership” (Kissinger 1994: 46).

En annen viktig teoretiker i forbindelse med den amerikanske eksepsjonalismen er H.W. Brands (1998). I boken *What America Owes the World* (1998) hevder han: ”If a single theme pervades the history of American thinking about the world, it is that the United States has a peculiar obligation to better the lot of humanity” (s. vii). I tillegg til å presentere det klassiske argumentet om at USA må ut å gjøre verden til et bedre sted, trekker han et skille mellom det han beskriver som to ulike retninger innen den amerikansk eksepsjonalismen; ”exemplarists” og ”vindicators” (s. vii-viii). Førstnevnte mener USA best oppfyller sitt oppdrag gjennom å være et eksempel til etterfølgelse, eller ”a shining City upon a Hill” slik John Winthrop, guvernøren i Massachusetts, formulerte det i 1630 (Kissinger 2014: 238). Sistnevnte retning, ”vindicators” mener på den annen side at USA må gjøre mer enn bare å være et eksempel, men at de snarere må gå aktivt til verks for å spre og beskytte de universelle verdiene.

Walter McDougall (1997) argumenterer på liknende vis som Brands. I sin bok *Promised Land, Crusader State* (1997) trekker han et skille mellom USA som ”Promised Land” og ”Crusader State” (s. 4-5). USA som ”Promised Land” handler om at USA skal fremstå som et eksempel til etterfølgelse, og på denne måten utspille sin eksepsjonelle rolle. Videre hevder McDougall at USA etter 1890 ikke bare har fremstått som et ”Promised Land” men også en ”Crusader State called to save the world” (s. 5). I denne sistnevnte tradisjonen er det ikke tilstrekkelig å være et eksempel til etterfølgelse, men USA må aktivt dra ut i verden og promotere sine verdier. Både Brands (1998: vii-viii) og McDougall (1997: 5) skiller altså

³ Begrepene eksepsjonalisme og idealisme er nært beslektet, men det kan være fornuftig å forklare forskjellen mellom dem. I utgangspunktet handler eksepsjonalisme og idealisme om det samme; nemlig å føre en moralsk utenrikspolitikk som er drevet av verdier og ikke realpolitiske idéer. Det er likevel vanlig å betrakte idealismen som et noe mer overordnet begrep, mens eksepsjonalismen gjerne anses som en bestemt og særegen form for idealisme.

mellom to tradisjoner der USA enten kan fremstå som et eksempel til etterfølgelse, eller gå aktivt inn for å spre universelle verdier.

Melby (1995: 23-25) har beskrevet dette som et skille mellom ”eksemplarisk” og ”misjonerende” utenrikspolitikk. Han kaller de to retningene for ”sense of escape” og ”manifest destiny”⁴ (Melby 1995: 23-25). Førstnevnte går ut på at USA skal lede gjennom sitt eksempel, mens sistnevnte er blitt beskrevet som ”misjonerende” og ”korstogspreget”, hvor USA aktivt skal dra ut i verden og spre universelle verdier (Melby 1995: 25-28). Stephanson (1995: xii) har en liknende definisjon av manifest destiny: ”I shall also be using *manifest destiny* in a wider sense, rather as Woodrow Wilson did when he wanted to accentuate the providentially assigned role of the United States to lead the world to new and better things”. En siste teoretiker som kan være verdt å trekke frem er Walter Russell Mead. I boken *Special Providence* (2002) skiller han mellom fire amerikanske utenrikspolitiske tradisjoner som han kaller *Hamiltonians*, *Jacksonians*, *Jeffersonians* og *Wilsonians* (s. xvii). I denne oppgaven er det sistnevnte retningen som er mest interessant. Mead (s. xvii) skriver: ”*Wilsonians* believe that the United States has both a moral obligation and an important national interest in spreading democratic and social values throughout the world”.⁵

Over har jeg trukket et skille mellom to ulike tradisjoner innen den amerikanske eksepsjonalismen: på den ene siden tradisjonen som legger opp til at USA best ivaretar sitt moralske ansvar gjennom å være et eksempel til etterfølgelse, og på den annen side tradisjonen som dreier seg om at USA må gå aktivt til verks, gjennom en misjonerende utenrikspolitikk. En som har avvist denne todelingen er Hilde Restad (2012 og 2015). Hun påpeker også at USA opplever å ha et oppdrag om å spre universelle verdier, og gjøre verden til et bedre sted. Imidlertid hevder hun todelingen mellom eksemplarisk og misjonerende utenrikspolitikk er meningsløs. Den amerikanske eksepsjonalismen har til alle tider påvirket USA i en internasjonalistisk retning, og noen isolasjonistisk ”City upon a Hill”-tilnærming har aldri vært tilfellet, hevder Restad (2015: 10-11, 2012: 57). I denne oppgaven er det denne misjonerende, internasjonalistiske utenrikspolitikken som er sentral. Oppgaven handler om militære intervensjoner, og når man har et tilfelle der intervensjoner er motivert av

⁴ Begrepet *manifest destiny* brukes også spesifikt om ekspansjonen vestover på det amerikanske kontinentet på 1800-tallet, se for eksempel Stephanson (1995: xii).

⁵ Det er fornuftig å understreke at Mead ikke mener denne retningen oppstod med Wilson, selv om den bærer hans navn. Idéene er eldre enn Wilson, men er særlig forbundet med ham, derav navnet.

eksepsjonalistiske idéer, handler dette automatisk om den misjonerende delen av den amerikanske eksepsjonalismen.

Til slutt kan det være fornuftig å kommentere at eksepsjonalismen fremstår som en klar kontrast til realpolitikken. Som jeg har vist bygger eksepsjonalismen i stor grad på idealisme, idéer og moralske impulser. Dette er en kontrast til realpolitikken, hvor utenrikspolitikk defineres utelukkende i forhold til nasjonens interesser. Materialistiske faktorer, makt, sikkerhet og egeninteresse er hva som styrer utenrikspolitikk i henhold til realpolitisk praksis (se for eksempel Kissinger 1994: 136-37). Slik sett fremstår eksepsjonalismen og realpolitikken som to motsetninger. Som jeg drøfter nærmere nedenfor er realpolitikken særlig forbundet med teoriretningen realisme, hvor makt og sikkerhet er de sentrale drivkreftene.

2.2.2 De universelle verdiene: "Life, Liberty and the pursuit of Happiness"

Avslutningsvis er det fornuftig å drøfte konkret hvilke universelle verdier amerikanerne mener de har som moralsk oppdrag å spre og beskytte. Jeg har brukt mye tid over på å diskutere *at* USA har et ansvar for å spre verdier, men hva slags verdier er det snakk om? Som jeg demonstrer grundig i analysedelen er verdier som *demokrati, menneskerettigheter, frihet* og retten til *liv og lykke* helt sentrale prinsipper presidentene vektlegger som universelle i sine taler og dokumenter. Grunnleggende kan man si at de verdiene USA opplever et ansvar for å beskytte og spre, er de verdiene nasjonen er tuftet på; altså de som er nedfelt i Uavhengighetserklæringen. For å illustrere dette velger jeg å presentere et utdrag fra Uavhengighetserklæringen som på en god måte viser hvilke verdier USA anser som universelle:

We hold these truths to be self-evident, that all men are created equal, that they are endowed by their Creator with certain unalienable Rights, that among these are Life, Liberty and the pursuit of Happiness--That to secure these rights, Governments are instituted among Men, deriving their just powers from the consent of the governed, -- That whenever any Form of Government becomes destructive of these ends, it is the Right of the People to alter or to abolish it, and to institute new Government, laying its foundation on such principles and organizing its powers in such form, as to them shall

seem most likely to effect their Safety and happiness. (Declaration of Independence, 1776)

Dette utdraget fanger hvilke verdier USA, ifølge eksepsjonalismen, anser som universelle. Allerede i første setning ser man henvisning til flere av de mest sentrale verdiene, nemlig ”Life, Liberty and the pursuit of Happiness”. Disse verdiene er helt sentrale, og som vi skal se i analysedelen er de gjennomgående i presidentenes argumentasjon. I tillegg viser utdraget en annen svært viktig amerikansk verdi, nemlig demokrati. Folkets rett til å kvitte seg med myndigheter de føler ikke beskytter deres rettigheter, kommer tydelig frem av utdraget over. Dette er et ekko av John Lockes liberale samfunnskontrakt. I *Two Treatises on Government* skriver Locke: ”there remains still in the people a supreme power to remove or alter the legislative, when they find the legislative act contrary to the trust reposed in them” (Locke 2003: 166). Dette liberale demokratiidealet er trolig det aller mest sentrale av USAs universelle verdier. Sammen med ”Life, Liberty and the pursuit of Happiness” utgjør de kjernen i det amerikanerne anser som universelle verdier. Som jeg demonstrerer i analysedelen vektlegges disse verdiene kontinuerlig i presidentenes argumentasjon.

2.2.3 Oppsummering av eksepsjonalismen

I dette kapitlet har jeg gjennomgått den amerikanske eksepsjonalismen. Jeg har først og fremst fokusert på hvordan den amerikanske eksepsjonalismen er hevdet å påvirke amerikansk utenrikspolitikk. Avslutningsvis kan det være fornuftig å operasjonalisere noen konkrete punkter rundt hva eksepsjonalismen handler om. Dette vil være fornuftig med tanke på analysen. Basert på litteraturgjennomgangen over, har jeg kommet frem til fire konkrete punkter som oppsummerer den amerikanske eksepsjonalismen, slik den kommer til uttrykk i utenrikspolitisk sammenheng. For det første at USA er i besittelse av bestemte verdier, som de mener er universelle. For det andre at USA opplever å være utvalgt til et oppdrag, som går ut på å beskytte, spre og promotere disse verdiene, verden over. For det tredje, en mer generell opplevelse av å være utvalgt til et oppdrag som går ut på å ta lederrollen i forhold til det å gjøre verden til et bedre sted, hovedsakelig gjennom å beskytte og promotere verdiene sine. For det fjerde, at verdier, ikke makt og egeninteresse, er hva som bør styre utenrikspolitikken.

Dette er kjernepunktene i teorien om den amerikanske eksepsjonalismen. I oppgavens analyse undersøker jeg i hvilken grad og på hvilken måte disse idéene påvirker beslutningen om å gjennomføre intervensjoner. Nå går jeg over til en kortfattet drøfting av hva slags rolle idéer spiller i utenrikspolitisk sammenheng. Ettersom grunnlaget for den amerikanske eksepsjonalismen er nettopp idéer, er en slik drøfting fornuftig.

2.3 Idéenes betydning i utenrikspolitikken

Den amerikanske eksepsjonalismen er tuftet på idéer; idéen om hva slags nasjon man er, idéen om hva slags identitet man har, og idéene om hva slags atferd denne identiteten legger opp til. Idéenes betydning som drivkraft i utenrikspolitisk sammenheng er en såkalt innside-ut forklaring på utenrikspolitisk atferd (Fermann 2013: 111). I innside-ut perspektivet legges det vekt på hvordan faktorer innad i et samfunn er med på å bestemme den utenrikspolitiske atferden. Slike indre forhold kan dreie seg om så mangt, men i sammenheng med den amerikanske eksepsjonalismen er det først og fremst amerikanernes idéer rundt identitet og selvoppfattelse. Slike ikke-materielle faktorer er gjerne vektlagt av teoretikere innen teoriretningen konstruktivismen (Fermann 2013: 111, 119).

Tilhengere av konstruktivismen legger vekt på at utenrikspolitisk atferd påvirkes av blant annet en nasjons idéer rundt nasjonal identitet, selvoppfattelse, normer og moralske impulser (for eksempel: Hopf 1998, Walt 1998: 40-43, Adler 2002, Fierke 2010: 180, Schmidt 2012: 13). Innen konstruktivismen åpnes det dermed for at utenrikspolitiske interesser kan være definert av idéer og identitet, ikke bare materielle faktorer som makt- og sikkerhetshensyn (Schmidt 2012: 13). Det er dette som er det sentrale argumentet innen eksepsjonalismen, nemlig at idéen om amerikanernes identitet er med på å legge føringer for USAs utenrikspolitiske interesser og atferd.

På bakgrunn av dette kan man si at konstruktivismens vektlegging av idéenes betydning fremstår som en kontrast til den materialistiske tilnærmingen til utenrikspolitikk (Jackson og Sørensen 2010: 160). Den materialistiske tilnærmingen til utenrikspolitikk og internasjonal politikk forbindes gjerne med realpolitikk. I realpolitikken er det makt og sikkerhet, altså materielle faktorer, ikke idéer, som er sentralt. Realpolitikken kommer særlig til syne innen teoriretningen realisme. Innen realismen legges det gjerne vekt på at stater interesser er

basert på egeninteresse, maktbalanse, samt makt- og sikkerhetshensyn. I den klassiske realismen er makt den sentrale faktoren, og en stats interesser defineres med utgangspunkt i makt (se for eksempel Morgenthau 2006: 5). Fokuset ligger på materielle interesser, slik som å maksimere sin egen makt, sikkerhet og overlevelse, og dette trumfer idéer og moralske impulser (Snyder 2004: 55, Walt 2008: 31, Dunne og Schmidt 2011: 86). George Kennan er et eksempel på en klassisk realist som avviser at idéer og moralske impulser bør spille noen rolle, og mener staters utenrikspolitiske interesser utelukkende bør ha makt, egeninteresse og sikkerhet som rettesnor (se for eksempel Kennan 1985: 205-206).

Det er imidlertid ikke nødvendigvis riktig å hevde at konstruktivistene står alene om å vektlegge betydningen av idéer som determinerende for utenrikspolitisk atferd, ei heller å si at den klassiske realismen utelukkende dreier seg om realpolitikk. Hilde Restad (2015: 2) hevder for eksempel at: "most writers agree that domestic ideas about what kind of country the United States is affect its foreign policy". Restad legger altså opp til at de fleste, uavhengig av ståsted i den teoretiske debatten, mener USAs identitet og idéer påvirker deres utenrikspolitiske atferd. Tidligere i teorikapitlet viste jeg hvordan erkerealisten Henry Kissinger i stor grad vektlegger, og til dels hyller, hvordan eksepsjonalistiske og idealistiske idéer til alle tider har formet USAs utenrikspolitiske atferd.

Dette tyder på at også den klassiske realismen anerkjenner at hva som er utenrikspolitiske interesser kan formes av idéer, til tross for at denne retningen hovedsakelig dreier seg om realpolitikk og makt. Williams (2004: 638) er et eksempel på en teoretiker som mener den klassiske realismen åpner for faktorer som idéer og identitet. Det er trolig upresist å si at idéer er irrelevante innen den klassiske realismen. Realpolitikk og makt er naturligvis helt sentralt innen den klassiske realismen, men mye tyder på at også idéene kan ha en relevans innen denne retningen.

Det mest presise er dermed å si at idéenes betydning i utenrikspolitikken fremstår som en kontrast til den materialistiske tilnærmingen til utenrikspolitikk, der materielle faktorer som maktbalanse, militære kapabiliteter og strukturelle forhold er viktigst, mens idéer er irrelevante. På denne måten kan man sette likhetstegn mellom realpolitikken og den materialistiske tilnærmingen, og se på dette som en kontrast til idéenes relevans og eksepsjonalismen. Som sagt er den klassiske realismen sentral innen den materialistiske tilnærmingen til utenrikspolitikk. Imidlertid er det trolig teoriretningen strukturrealisme som

er nærmest den materialistiske tilnærmingen til utenrikspolitikk. Strukturrealister mener utenrikspolitisk atferd utelukkende er styrt av ytre strukturer og materielle faktorer, slik som fordelingen av makt og kapabiliteter i det internasjonale systemet (se for eksempel Maersheimer 2006: 78).

Hensikten med denne lille drøftingen er ikke å komme frem til et klart svar på hvilke teoriretninger som vektlegger idéenes betydning, og hvem som ikke gjør det. Hensikten er snarere å vise at argumentet om at idéer og identitet er determinerende for utenrikspolitisk atferd er utbredt, og deles av teoretikere på tvers av teoriretninger- og tradisjoner. Dette gir styrke til argumentet om at den amerikanske eksepsjonalismen er en drivkraft bak USAs utenrikspolitiske prioriteringer og atferd.

3 Metode

Hittil har jeg presentert oppgavens grunnleggende begreper og teorier, med særlig fokus på den amerikanske eksepsjonalismen. I tillegg har jeg drøftet idéenes plass i utenrikspolitikk og internasjonal politikk. Nå går jeg over til å drøfte metoden som brukes i denne oppgaven.

Enkelt fortalt går metoden ut på at jeg analyserer primærkilder for hver enkelt case, som kan si noe om *hvorfor* intervensjonen ble gjennomført, altså hvilke motiver som lå til grunn. Målet med analysene av primærkildene har vært å få et inntrykk av hva slags rolle de eksepsjonalistiske idéene spiller som drivkraft og motivasjon bak hver enkelt av intervensjonene. I tillegg sammenlikner jeg casene, for å se om funnene er gjennomgående i flere av, eller samtlige av casene. Et sentralt metodisk verktøy jeg benytter er den historiske metodens kildekritikk, ettersom et viktig metodisk aspekt ved oppgaven er å vurdere hvorvidt primærkildene er til å stole på. På bakgrunn av dette bygger oppgaven hovedsakelig på fire metodiske tilnærminger; innholdsanalyse, case-studie, komparativ metode og historisk metode. Under redegjør jeg litt nærmere for hvorfor jeg har valgt disse metodiske verktøyene. I tillegg drøfter jeg hvorfor jeg har valgt de fire casene samt kort hva slags primærkilder som analyseres. Avslutningsvis drøfter jeg grundig det metodiske problemet som dreier seg om hvorvidt man kan stole på de begrunnelser presidentene presenterer, eller om dette dreier seg om legitimeringsretorikk.

3.1 Komparativ case-studie

Denne oppgavens grunnleggende metode er komparativ case-studie. Skillet mellom en case-studie og en komparativ studie er ikke alltid klart, ettersom mange case-studier har komparative elementer. Det gjelder også denne oppgaven. For det første er denne oppgaven en case-studie. Helt grunnleggende handler case-studier om at man studerer grundig og i dybden et eller flere aspekter ved én eller et fåtall utvalgte case (Yin 2012: 4, Gerring 2007: 1). Selv om case-studier gjerne består av ett enkelt case, er det ingenting i veien for å inkludere flere, slik jeg har gjort i denne oppgaven (Gerring 2007: 20).

Mer konkret er denne oppgaven en såkalt ”theory-confirming” case-studie. Moses og Knutsen (2012: 137) beskriver denne metoden slik: ”Fitting, or theory-confirming case studies investigate the degree to which a given case fits a general proposition. These types of case-studies tend to describe a single event and then compare it to an existing conceptual scheme. In short, they serve to demonstrate the explanatory power of a particular theory”. Det er nettopp dette som er hensikten med denne oppgaven: Jeg tar utgangspunkt i et allerede eksisterende ”conceptual scheme” og en eksisterende teori, teorien om den amerikanske eksepsjonalismen, og bruker caser for å demonstrere at denne teorien kan forklare hvorfor USA gjennomfører militære intervensjoner.

I denne oppgaven bruker jeg flere caser for å demonstrere den amerikanske eksepsjonalismen. Dette gjør at studien også har et komparativt element. Dersom funnene er gjennomgående for alle de fire casene, styrker dette teorien om den amerikanske eksepsjonalismen som forklaring på hvorfor USA intervensjoner. Denne måten å sammenlikne på likner det John Stuart Mill beskrev som ”samsvarsmetoden” – eller ”The Method of Agreement”. Denne metoden går ut på å finne faktorer som er til stede i samtlige av et utvalg case som undersøkes (Moses og Knutsen 2012: 102-103). Jeg henter inspirasjon fra denne metoden ved at jeg sammenlikner de fire casene, og leter etter gjennomgående trekk.

3.2 Innholdsanalyse

Som nevnt over er innholdsanalyse av primærkilder en av metodene som benyttes i denne oppgaven. Jeg har vurdert det slik at en kvalitativ tilnærming er den beste måten å gjennomføre analysen på. Det er vanskelig å kvantifisere innholdet i slike primærkilder, og ikke minst vanskelig å fremstille det på en adekvat måte. Dersom man skulle kvantifisert innholdet i primærkildene, ville dette vært lite presist.

På et overordnet plan har jeg analysert hver enkelt primærkilde, med det formål å avdekke i hvor stor grad de eksepsjonalistiske idéene synes å ha vært et motiv bak intervensjonene. I analysen illustrerer jeg funnene ved å presentere en rekke sitater og passasjer fra dokumentene. Ved å presentere og drøfte en rekke sitater og utdrag fra primærkildene, underbygges og eksemplifiseres funnene. Å presentere sitater bidrar til å gi analysen økt

transparens og pålitelighet, og gir leseren mulighet til å etterprøve argumentene, og gjøre seg opp eventuelt egne fortolkninger (Tjora 2012: 205).

3.3 Utvelgelse av caser

Når det gjelder utvelgelse av caser, så har jeg hatt noen kriterier for hva slags caser jeg har inkludert i oppgaven. Det viktigste kriteriet er at samtlige caser er intervensjoner der USA mer eller mindre på egenhånd har besluttet å intervensjonere. Oppgaven analyserer hva slags drivkrefter og motiver som ligger bak USAs intervensjoner. Derfor må intervensjonene være besluttet av USA på egenhånd, uten innblanding fra andre aktører. Intervensjoner som er et resultat av større koalisjoner er ikke interessante, ettersom disse ikke fanger essensen av USAs egne motiver for å intervensjonere. De fire casene i denne oppgaven har det til felles at de er besluttet og gjennomført nærmest utelukkende av USA selv, noe som gir innsyn utelukkende i USAs motiver, uten at andre forstyrrende faktorer blandes inn.

Videre har det vært et kriterium at alle intervensjonene var av betydelig størrelse og omfang. Det er naturligvis ikke mulig å finne intervensjoner som er helt like i størrelse og omfang. Det viktigste er at de er sammenliknbare. Selv om de varierer med tanke på varighet, tapstall og omfang, så var alle de fire intervensjonene av betydelig omfang på det tidspunktet de ble gjennomført. Et fordel med de utvalgte casene, er at de strekker seg over en periode på over 100 år, noe som gir en god tidsmessig bredde. Dette gir grunnlag for å undersøke om eksepsjonalismen er et kontinuerlig fenomen som gjør seg gjeldende fra president til president, slik for eksempel Kissinger (2014: 276) hevder.

3.4 Primærkilder

Som allerede nevnt er det primærkilder som utgjør oppgavens empiriske grunnlag.

Primærkildene omfatter uttalelser fra presidentene, som kan si noe om motivasjonen for å gjennomføre de ulike intervensjonene.⁶ Jeg har først og fremst brukt presidentenes taler som

⁶ Uttalelser fra presidentene representerer motivene til administrasjonene som helhet, ikke bare presidentens egne motiver. I henhold til Graham Allisons tautrekkingsmetafor er presidentens avgjørelser et resultat av tautrekking mellom ulike aktører innad i administrasjonene (Allison 1969: 707). I denne oppgaven bruker jeg derfor presidentenes uttalte motiver som indikasjon både på presidenten og resten av administrasjonen sine motiver, og presidenten blir dermed en representant for hele administrasjonens motiver.

kilde. Dette omfatter både taler til befolkningen, og taler til Kongressen. Flere av talene som analyseres er presidentenes taler til Kongressen hvor de ber om tillatelse til å erklære krig. Disse talene er spesielt godt egnet. Dette kommer av at det som kjent er Kongressen, ikke presidenten, som har mulighet til å erklære krig. Når Kongressen velger å erklære krig etter presidentens forespørsel, betyr det at de stiller seg bak presidentens motiver.

Dersom Kongressen vedtar en krigserklæring med svært stor margin, slik de for eksempel gjorde da Wilson ba om tillatelse til å erklære Tyskland krig i 1917, betyr det at presidentens argumenter og motiver er nært sagt allment aksepterte. Derfor er presidentenes forespørsler til Kongressen om å erklære krig spesielt gode som kilder. I tillegg har jeg brukt andre type taler som kan si noe om motivasjonen for de ulike intervensjonene. Dette omfatter både State of The Union-taler⁷ og generelle taler til folket som berører motivene for de ulike intervensjonene. I tillegg til offisielle taler vil jeg bruke strategidokumenter, slik som *National Security Strategy*.⁸

En utfordring er at antallet kilder fra de ulike intervensjonene er svært ulikt. For eksempel har jeg i forbindelse med Vietnamkrigen en nærmest ubegrenset tilgang på gode primærkilder, ettersom dette var et tema som var på toppen av amerikansk dagsorden i mange år. Tilgangen på kilder om Irak-krigen og første verdenskrig er også svært god. Når det gjelder den spansk-amerikanske krigen er det derimot et meget begrenset utvalg av kilder. På den annen side er de kildene jeg har på denne intervensjonen gode. Hoveddokumentet som analyseres i forbindelse med den spansk-amerikanske krigen er president McKinleys forespørsel til Kongressen om å erklære krig, som er en meget god kilde.

3.5 Legitimering eller faktiske motiver?

Når man bruker primærkilder som empiri, er det særlig viktig å utvise stor grad av kildekritikk. Analyse av primærkilder er en form for historisk metode, og innen denne metoden er kildekritikk helt sentralt (se for eksempel Kjeldstadli 1999: 170-80). I denne oppgaven handler kildekritikken først og fremst om hvorvidt man kan stole på at det presidentene sier, er det de faktisk mener. Ifølge Fermann (2013: 94) er det ”alminnelig

⁷ Frem til 1934 ble denne talen kalt ”the Presidents Annual Message to Congress”. Derfor vil McKinley og Wilsons årlige taler, som presenteres under, bli referert til som dette, og ikke State of the Union. Men det er altså snakk om samme type tale.

⁸ National Security Strategy er et dokument som utgis ved jevne mellomrom, der presidenten redegjør for administrasjonens hovedlinjer i sikkerhets- og utenrikspolitikken.

forstått at man ikke kan sette likhetstegn mellom *påståtte* og *reelle* motiver for politisk atferd”. Aktørene kan benytte seg av såkalt legitimeringsretorikk, eller stedfortredende argumenter, som er ment å legitimere beslutningene, og som ikke nødvendigvis dreier seg om de egentlige motivene (Fermann 2013: 75-76, 95-96). I kildene som analyseres i denne oppgaven, vil de idealistiske og eksepsjonalistiske argumentene i virkeligheten kunne være kun retorikk, hvor formålet er å legitimere intervensjonene.

Dette utgjør et metodisk problem, ettersom man da kan sette spørsmålstegn ved om de primærkildene som analyseres faktisk representerer det jeg er ute etter, nemlig motivene for intervensjonene. Til syvende og sist er det ikke mulig å forsikre seg fullstendig om at det aktørene sier, avdekker motivene. Det er alltid en fare for at eksepsjonalistiske og idealistiske argumenter egentlig er et skalkeskjul for mer egoistiske motiver. Imidlertid mener jeg det er mulig å sannsynliggjøre at det aktørene sier, er det de faktisk mener. Under presenterer jeg ulike argumenter som taler for at det er sannsynlig at presidentenes påståtte motiver også er de reelle motivene. Konklusjonen er at man i stor grad kan stole på det presidentene sier, og at uttalelsene deres således er god empiri.

For det første blir presidentene i USA holdt ansvarlig for det de sier. Presidentene er under et konstant oppsyn av politiske motstandere, medier og opinionen generelt. Ettersom USA har en stor og åpen offentlighet, vil det være vanskelig å over tid fordekke egentlige motiver. Presidentene har et kontinuerlig forhold til offentligheten, og må til enhver tid stå til rette for det de har sagt og gjort. Samtidig er en stor andel av kommunikasjonen i og rundt de ulike presidentadministrasjonene tilgjengelig offentlig, og det er stor grad av transparens mellom myndighetene og offentligheten.

På bakgrunn av dette vil det være vanskelig for en president å snakke usant om motiver over lengre tid, uten å bli avslørt og konfrontert. Som kjent tar ikke opinionen lett på politikere som taler usant. USAs medier har, som i alle moderne demokratier, en viktig rolle som vaktbikkje. En viktig del av mediernes rolle er å følge presidentene med argusøyne, og få dem til å stå til rette for det de sier og gjør (Iyengar 2015: 21). Dersom det avsløres at en president tar i bruk argumenter som egentlig ikke er reelle, og således bruker legitimeringsretorikk og stedfortredende argumenter, vil det kunne skape store medieskandaler, som vil kunne være fatalt for presidentens politiske liv. Presidentene har i det hele tatt sterke insentiver for å tale

sannheten, og ikke dekke over reelle motiver. Dette gjør at det er sannsynlig at det presidentene sier, er det de faktisk mener.

En annen grunn til å stole på at presidentenes eksepsjonalistiske og idealistiske motiver faktisk er de reelle motivene, er at den amerikanske eksepsjonalismen er et helt reelt fenomen. Som jeg har vist tidligere i oppgaven utgjør idéene om den amerikanske eksepsjonalismen selve grunnmuren i den amerikanske nasjonen, og er samtidig en helt sentral del av amerikanernes identitet. Derfor er det ingen grunn til ikke å tro presidentene når de trekker frem idealistiske og eksepsjonalistiske motiver som bakgrunn for intervensjonene. Melby (1995: 31) skriver: ”På grunn av dens lange tradisjon og statsbærende funksjon er idealismen i amerikansk sammenheng ikke bare handlingslegitimering, men er en naturlig del av USAs interessegrunnlag”.

Eksepsjonalismen er altså et helt reelt fenomen, og idéene er grundig forankret i den amerikanske nasjonalkarakteren. Et viktig poeng i denne sammenheng er at idéene om den amerikanske eksepsjonalismen var en sentral del av amerikanernes identitet lenge før USA ble en stormakt, med kapabiliteter og ambisjoner om å hevde seg utover egne landegrenser (Restad 2012: 55). Eksepsjonalismen har vært en del av amerikanernes identitet siden nasjonens fødsel. Som jeg viste over er det nettopp nasjonens tidlige historie som danner grunnlaget for eksepsjonalismen, lenge før USA var i nærheten av noen stormakt. Dette gjør det svært vanskelig å hevde at eksepsjonalismen kun er retorikk som skal legitimere militære eventyr i utlandet. Derfor er det grunn til å tro at de eksepsjonalistiske argumentene som presidentene trekker frem er reelle, og ikke bare stedfortredende retorikk som skjuler egeninteresse og realpolitiske mål.

På bakgrunn av argumentene over, velger jeg å konkludere med at uttalelser fra presidentene ikke kan avfeies som legitimeringsretorikk, men at det de i stor dreier seg om reelle motiver. Det er naturligvis ikke problemfritt å bruke uttalelser som indikator på motiver, men det er det nærmeste man kommer å kunne si noe om motivene og drivkreftene bak de ulike intervensjonene. Avslutningsvis vil jeg understreke at analysene består av en rekke uavhengige kilder, og en rekke ulike typer kilder. Det er ikke slik at jeg tar noen tilfeldige utsagn for god fisk. Tvert imot analyserer jeg et stort antall primærkilder, som strekker seg over en periode på over 100 år. I denne sammenhengen utgjør hver enkelt kilde en brikke i et

større puslespill, som totalt sett gir grunnlag for å konkludere med at eksepsjonalismen er en sentral drivkraft bak intervensjonene.

4 Analyse

Jeg har nå kommet til oppgavens analysedel. Her vil jeg analysere de fire casene hver for seg, og forsøke å avdekke i hvor stor grad intervensjonene er drevet av eksepsjonalistiske idéer. Jeg kommer til å presentere de viktigste primærkildene som kan si noe om dette, og trekke ut og drøfte viktige sitater og passasjer som illustrerer på hvilken måte eksepsjonalismen synes å være en drivkraft. Jeg kommer også til å trekke frem sitater og utdrag som viser mer realpolitisk forankrede motiver, og som således *ikke* støtter teorien om den amerikanske eksepsjonalismen. Dette kan synes underlig, ettersom målet med oppgaven er å undersøke eksepsjonalismens rolle bak intervensjonene. Jeg vurderer det imidlertid slik at for å illustrere best mulig eksepsjonalismens rolle, så må jeg også trekke frem funn som ikke støtter denne teorien, for å gi et representativt bilde av de ulike casene. Dersom jeg kun hadde trukket frem funn som støtter eksepsjonalismen, ville det gitt et skjevt og lite virkelig inntrykk av drivkreftene bak intervensjonene. Før selve analysen vil jeg i forbindelse med hver av de fire casene presentere en kort historisk gjennomgang av intervensjonene, slik at man har et bakteppe. Jeg gjennomgår intervensjonene i kronologisk rekkefølge, og begynner derfor med den spansk-amerikanske krigen.

4.1 Den spansk-amerikanske krigen

Den spansk-amerikanske krigen er den første intervensjonen som analyseres i denne oppgaven. Hovedårsaken til at USA valgte å erklære Spania krig, og således innlede den spansk-amerikanske krigen, var situasjonen på Cuba, som før krigen brøt ut var en spansk koloni. Fra 1868 til 1878 raste et militært opprør på Cuba, rettet mot de spanske koloniherrene. Dette opprøret ble avsluttet med en fredsavtale i 1878 som sikret videre spansk herredømme over øya. I 1895 blusset det på nytt opp et militært opprør, med det formål å frigjøre Cuba fra spansk herredømme. For å slå ned opprøret ble den spanske generalen Valerian Weyler sendt til Cuba. Hans brutale metoder innebar blant annet å sende hundretusener av sivile inn i konsentrasjonsleirer, for å holde dem unna krigshandlingene. Dette fikk fatale følger, og det er estimert at over 100 000 sivile cubanere omkom i Weylers konsentrasjonsleirer (Trask 1996: 9). De brutale metodene og de store sivile lidelsene skapte oppstandelse i USA (Trask 1996: 9).

I tillegg til at amerikanerne ble forferdet over de menneskelige lidelsene, hadde de også sterke økonomiske interesser på Cuba. Amerikanske investorer hadde opptil 50 millioner dollar investert på Cuba, og den totale summen av eksport og import mellom de to landene var årlig på 100 millioner dollar (Trask 1996: 12). Etter hvert som opprøret raste ble situasjonen stadig mer uholdbar for USA. Den 15 februar 1898 ble det amerikanske militærskipet *USS Maine* senket i Havana, noe som ytterligere forsterket den allerede svært tilspissede situasjonen. Amerikanerne beskyldte Spania for å ha sprengt eller torpedert skipet, men det har vist seg at skipet etter all sannsynlighet sank som følge av mekaniske problemer (Trask 1996: 35, Palmer, Colton og Kramer 2007: 641). Senkningen av *USS Maine* ble etterfulgt av et intenst diplomatisk forsøk på å unngå krig.

Dette lyktes ikke, og i april 1898 gikk president William McKinley på talerstolen i Kongressen og ba om tillatelse til å erklære Spania krig. Som svar på forespørselen utstedte Kongressen det såkalte "Teller Amendment", som både gav McKinley tillatelse til å bruke militærmakt mot Spania, samt garanterte Cubas selvstendighet. Avgjørelsen hadde overveldende støtte i Representantenes hus (311 for, 6 mot), mens det var jevnere i Senatet (42 for, 35 mot).⁹ Dette viser at det var stor oppslutning om McKinleys argumenter, og i Representantenes hus var argumentene så godt som allment aksepterte.

USA vant den påfølgende krigen mot Spania overlegent, og annekterte de spanske koloniene Filippinene og Puerto Rico. Cuba ble erklært en selvstendig stat, riktignok underlagt en viss grad av amerikansk kontroll (Palmer et. al. 2007: 641-42).

4.1.1 En sammenblanding av eksepsjonalisme og realpolitikk

Jeg begynner analysen med en gjennomgang av den mest sentrale kilden, nemlig McKinleys tale til Kongressen i forbindelse med krigserklæringen. I denne talen til Kongressen redegjorde han grundig for motivene for å erklære krig, og derfor er dette dokumentet velegnet til å undersøke den amerikanske eksepsjonalismens rolle som drivkraft bak intervensjonen.

⁹ For oversikt over voteringen rundt "The Teller Amendment", se <https://www.govtrack.us/congress/votes/55-2/h95> og <https://www.govtrack.us/congress/votes/55-2/s252>

McKinley innledet talen med en generell beskrivelse av situasjonen på Cuba. Han beklaget seg både over den humanitære situasjonen på øya, og over at amerikanske økonomiske interesser var blitt hardt rammet av opprørene. Han forklarte blant annet hvordan konflikten mellom opprørerne og de spanske styrkene hadde: "caused enormous losses to American trade and commerce, caused irritation, annoyance and disturbance among our citizens, and, by the exercise of cruel, barbarous and uncivilized practices of warfare, shocked the sensibilities and offended the humane sympathies of our people (McKinley 1898: 1).¹⁰ Han fulgte så opp og sa: "our trade has suffered, the capital invested by our citizens of Cuba has been largely lost" (McKinley 1898: 1). Etter å ha gjennomgått hvor skadet USAs økonomi var blitt av krigen, gikk han over til å beskrive den prekære humanitære situasjonen og de menneskelige lidelsene. Weylers konsentrasjonsleirer hevdet han dreide seg om: "not civilized warfare; it was extermination" (McKinley 1898: 2).

I utdragene over kan man se hvordan McKinley var drevet både av egeninteresse og av moralske motiver. Hans utredelser for hvordan amerikanske interesser var blitt sterkt skadelidende grunnet konflikten henger sammen med egeninteresse og nyttehensyn, altså mer materialistiske eller realpolitiske motiver. Dette gir ingen støtte til eksepsjonalistiske motiver. Samtidig ser man også hvordan eksepsjonalismen kommer til syne. Hans fokus på de menneskelige lidelsene og viktigheten av å få stoppet dette, taler mer i retning av eksepsjonalistiske motiver, der egeninteressen er lagt til side, og fokuset på det moralske ansvaret synes viktigst.

Etter å ha redegjort generelt for hvilke bekymringer han hadde knyttet til opprøret på Cuba, gikk McKinley over til å diskutere mer konkret det som er interessant i denne sammenhengen, nemlig de bestemte motivene for å erklære Spania krig. Her kom etter hvert også de eksepsjonalistiske idéene til syne. For eksempel sa McKinley (1898: 3), etter å ha redegjort for de humanitære forholdene på Cuba: "Realizing this, it appeared to be my duty, in a spirit of true friendliness, no less to Spain than to the Cubans, who have so much to lose by the prolongation of the struggle, to seek to bring about an immediate termination of the war". Dette sitatet demonstrerer eksepsjonalistisk og idealistisk tankegang, ved at McKinley la vekt

¹⁰ Samtlige av talene som analyseres i denne oppgaven er hentet fra internettfiler uten sidetall. Talene er blitt påført sidetall under utskriften av filene. Derfor vil man ikke finne sidetall på disse talene dersom man ikke printer dem ut. Sidetallene som er oppgitt i siteringene er derfor basert på sidetallene i de utskrevne eksemplarene.

på ikke-egoistiske motiver, og mente det var USAs moralske plikt å stanse elendigheten på Cuba.

Avslutningsvis oppsummerte McKinley punktvis de ulike motivene for å intervensjonere på Cuba. Jeg velger å presentere et lengre utdrag fra denne oppsummeringen, ettersom det er en fin demonstrasjon på hvordan både humanitære bekymringer og egeninteresse synes å ha vært viktige motiver og drivkrefter bak intervensjonen:

First. In the cause of humanity and to put an end to the barbarities, bloodshed, starvation, and horrible miseries now existing there, and which the parties to the conflict are either unable or unwilling to stop or mitigate. It is no answer to say this is all in another country, belonging to another nation, and is therefore none of our business. It is specially our duty, for it is right at our door.

Second. We owe it to our citizens in Cuba to afford them that protection and indemnity for life and property which no government there can or will afford, and to that end to terminate the conditions that deprive them of legal protection.

Third. The right to intervene may be justified by the very serious injury to the commerce, trade, and business of our people and by the wanton destruction of property and devastation of the island.

Fourth, and which is of the utmost importance. The present condition of affairs in Cuba is a constant menace to our peace and entails upon this Government an enormous expense. With such a conflict waged for years in an island so near us and with which our people have such trade and business relations; when the lives and liberty of our citizens are in constant danger and their property destroyed and themselves ruined (McKinley 1898: 5)

Utdraget over er illustrerende for hvordan de eksepsjonalistiske idéene synes å ha vært en viktig drivkraft bak krigserklæringen. I det første av McKinleys fire punkter kommer dette tydelig frem. Her snakker han om viktigheten av å intervensjonere ”in the cause of humanity” og for å gjøre slutt på blodbadet og elendigheten på Cuba. Her berører han et av de viktigste universelle prinsippene, nemlig beskyttelsen av ”Life, Liberty and the pursuit of Happiness”,

som er et grunnprinsippene til Jefferson i Uavhengighetserklæringen. Dette er et argument som var eksepsjonalistisk motivert, ettersom det ikke innebar noen egeninteresse, men tvert imot en moralsk forpliktelse til å stanse opprøret på Cuba av humanitære årsaker.

Deretter gikk McKinley over til å presentere motiver som dreier seg om materialisme og egeninteresse, slik som å beskytte amerikanske handelsinteresser, amerikansk eiendom, samt amerikanske innbyggere på Cuba. Selv om de eksepsjonalistiske motivene er fremtredende, er de også sterkt sammenblandet med mer realpolitiske begrunnelser. Denne kombinasjonen av eksepsjonalistiske og idealistiske motiver på den ene siden, og mer realistiske motiver basert på egeninteresse på den andre, er godt oppsummert i dette avsluttende sitatet: "In the name of humanity, in the name of civilization, in behalf of endangered American interests which give us the right and the duty to speak and to act, the war in Cuba must stop" (McKinley 1898: 7). Dette oppsummerer godt McKinleys hovedbudskap i talen, nemlig at USA var nødt til å intervensjonere på Cuba både for å beskytte humanitære og universelle verdier, og for å sikre amerikanske interesser.

For å oppsummere McKinleys tale til Kongressen, så inneholder denne argumentasjon som kan ses i sammenheng med eksepsjonalistiske motiver. De store humanitære lidelsene, og USAs moralske forpliktelse til å gjøre slutt på disse, ble tydelig kommunisert som et viktig motiv. Disse humanitære bekymringene ble også grundig dokumentert i "Annual Message to Congress" i 1897, som McKinley fremførte noen måneder før intervensjonen. Dette sitatet er illustrerende:

The existing condition can not but fill this Government and the American people with the gravest apprehension. There is no desire on the part of our people to profit by the misfortunes of Spain. We have only the desire to see the Cubans prosperous and contented, enjoying that measure of self-control which is the inalienable right of man, protected in their right to reap the benefit of the exhaustless treasures of their country (McKinley 1897: 3).

Sitatet demonstrerer eksepsjonalistiske motiver. Det legges vekt på USAs moralske ansvar for å stanse elendigheten på Cuba. Her berøres igjen Uavhengighetserklæringens universelle verdier; USA har plikt i å hjelpe det cubanske folk til å: "enjoying the self-control which is

the inalienable right of man” (McKinley 1897: 3). Dette er som et ekko av Uavhengighetserklæringen.

4.1.2 Arven etter McKinley

Totalt sett synes USAs intervensjon på Cuba i betydelig grad å være motivert av eksepsjonalistiske idéer. Fokuset på hvordan USA hadde et særlig moralsk ansvar for å stanse den humanitære katastrofen på Cuba, er gjennomgående i McKinleys argumentasjon, og virker å ha vært et viktig motiv. Dette er et interessant funn, ettersom McKinley gjennom intervensjonen på Cuba introduserte prinsippene om humanitær intervensjon, altså det å intervenere for å få en stopp på humanitære lidelser. Intervensjonen på Cuba kan dermed anses som tydelige vardøyer til det som skulle komme for fullt med Woodrow Wilson snaut 20 år senere, nemlig at humanitære hensyn stod høyt på den utenrikspolitiske dagsorden.

Samtidig er de eksepsjonalistiske drivkreftene på ingen måte alene om å forklare intervensjonen. McKinley virker også i stor grad å ha vært motivert av USAs egeninteresse, spesielt i forbindelse med hans bekymring rundt at USA ble økonomisk skadelidende av konflikten, og at amerikanske statsborgere på Cuba var truet. Dette er et annet interessant funn. Denne sammenblandingen av de eksepsjonalistiske og realistiske motivene er, som jeg drøfter grundig senere i oppgaven, et særtrekk ved amerikansk utenrikspolitikk, og et funn som er gjennomgående i denne oppgaven.

På bakgrunn av dette kan det være rimelig å si at McKinley og USAs intervensjon på Cuba markerte begynnelsen på helt sentrale tradisjoner i USAs utenrikspolitikk; på den ene siden den moralske utenrikspolitikken der humanitære verdier og universelle prinsipper er i høysetet, på den annen side realpolitikken der USAs strategiske interesser prioriteres. Slik sett er det rimelig å betrakte McKinley som en av grunnleggerne av USAs karakteristiske ambivalente utenrikspolitikk, der både universelle verdier og materialistisk egeninteresse er høyt på dagsorden, i en særegen sammenblanding av idealisme og realpolitikk.¹¹

¹¹ For en nærmere drøftelse av USAs ambivalente utenriskpolitikk, og splittelse mellom idealisme og realisme, se Kissinger (2014: kapittel 8, for eksempel. s. 328-29). Dette drøftes også i detalj i diskusjonskapitlet i denne oppgaven.

Et tredje interessant poeng ved arven etter McKinley har å gjøre med USAs politikk på Filippinene etter krigens slutt. Som nevnt var det situasjonen på Cuba som var den utløsende årsaken bak USAs krig mot Spania. Som et resultat av seieren mot Spania fikk de imidlertid også, mer eller mindre utilsiktet, kontroll over Filippinene. Det interessante i denne sammenheng er at McKinley var svært opptatt av at Filippinene måtte gjenoppbygges til et liberalt demokrati. McKinley hadde store visjoner for hvordan USA skulle hjelpe filippinerne med å bygge opp et liberalt demokrati, hvor innbyggerne kunne nyte Uavhengighetserklæringens universelle verdier (McKinley 1899: 18-23).¹² Som jeg har gjennomgått over, og demonstrerer grundig i analysen, er en viktig del av eksepsjonalismen nettopp dette med å bygge opp liberale demokratier, verden over. For eksempel var et av George W. Bushs hovedmål i Irak å bygge opp landet til et moderne demokrati, ikke ulikt slik McKinley forsøkte på Filippinene over 100 år tidligere.

På bakgrunn av diskusjonene over er det rimelig å si at McKinley markerte begynnelsen på tre sentrale tradisjoner i amerikansk utenrikspolitikk. For det første at humanitære bekymringer er høyt på den utenrikspolitiske dagsorden, for det andre den karakteristiske ambivalensen mellom idealisme og realpolitikk, og til slutt den urokkelige troen på at USA kan forvandle et hvert land til et liberalt demokrati. Det er altså grunn til å konkludere med at arven etter McKinley er betydelig i amerikansk utenrikspolitikk.

4.2 Første verdenskrig

Den neste casen som analyseres er USAs intervensjon i Europa under første verdenskrig. Da første verdenskrig brøt ut i Europa i 1914 holdt USA seg til en nøytralitetsstrategi, og forsøkte å unngå å bli dratt inn i konflikten. Det var lenge et mål for Wilson å forsøke å holde USA utenfor krigen (Palmer et. al. 2007: 697). Etter hvert som krigen utartet seg ble det imidlertid et stadig sterkere press på Wilson. I 1916 fikk amerikanerne informasjon om det såkalte ”Zimmermann-telegrammet”, et telegram som ble sendt fra den tyske utenriksministeren, til tyskernes ambassadør i Mexico. I dette telegrammet skisserte Zimmermann en allianse mellom Tyskland og Mexico, med det formål å angripe USA, og la Mexico ta tilbake områder som Texas, New-Mexico og Arizona (Palmer et. al. 2007: 693). Ytterligere press ble lagt på

¹² For en grundig drøfting av USAs demokratiprojekt på Filippinene, se Smith (2012: kapittel 2).

Wilson som følge av tyskernes såkalte uinnskrenkede ubåtkrig. Våren 1917 ble en rekke amerikanske skip senket, og i april 1917 erklærte USA Tyskland krig.

4.2.1 Eksepsjonalisme i sin reneste form

Av de fire intervensjonene som analyseres i denne oppgaven, er første verdenskrig den som i størst grad var drevet av eksepsjonalistiske idéer. I de tre andre intervensjonene som analyseres, er de eksepsjonalistiske motivene presentert sammen med en god dose realpolitikk. Dette er ikke tilfellet for første verdenskrig; realpolitiske argumenter synes å ha vært irrelevante for Wilson. Som jeg drøfter mot slutten av analysen er det riktignok all grunn til å tro at Wilson også var drevet av egeninteresse da han sendte amerikanske soldater til Europa. Dette gav ham mulighet til å bygge en verdensorden som tjente USAs interesser. Dette til tross, Wilsons argumentasjon var svært preget av eksepsjonalismen, og lite påvirket av realistisk tankegods. Som vi skal se under, tangerte Wilson samtlige av eksepsjonalismens elementer i sin argumentasjon. Slik sett er det rimelig å konkludere med at USAs intervensjon i Europa under første verdenskrig dreier seg om eksepsjonalisme i sin reneste form.

Et godt utgangspunkt for å analysere motivene og drivkreftene bak USAs intervensjon i Europa under 1. verdenskrig er president Wilsons tale til Kongressen, der han ba om å få erklære krig mot Tyskland. Det var et overveldende flertall i Kongressen for krigserklæringen mot Tyskland. I Senatet stemte 82 av 88 senatorer for, mens i Representantenes hus stemte 373 for og 50 stemte i mot.¹³ Dette betyr at det var stor aksept i Kongressen for Wilsons idealistiske motiver. Wilsons tale var i stor grad preget av eksepsjonalistiske og idealistiske idéer. Talen var kort, og argumentene kretset stort sett rundt begrunnelser om at USA hadde et ansvar for å ende krigen, og lede Europa i en ny og bedre retning: "Our object now, as then, is to vindicate the principles of peace and justice in the life of the world as against selfish and autocratic power" (Wilson 1917b: 2). Her la Wilson vekt på prinsipper som fred og rettferdighet og rettet kritikk mot egoistisk motivert utenrikspolitikk. Dette er sentrale eksepsjonalistiske idéer.

¹³ For en oversikt over stemmegivningen i henholdsvis Representantenes hus og Senatet, se: <https://www.govtrack.us/congress/votes/65-1/h10> og <https://www.govtrack.us/congress/votes/65-1/s2>

Deretter kom han med en lengre redegjørelse som avslører tydelige eksepsjonalistiske motiver:

We are now about to accept gauge of battle with this natural foe to liberty and shall, if necessary, spend the whole force of the nation to check and nullify its pretensions and its power. We are glad, now that we see the facts with no veil of false pretence about them, to fight thus for the ultimate peace of the world and for the liberation of its peoples, the German peoples included: for the rights of nations great and small and the privilege of men everywhere to choose their way of life and of obedience. The world must be made safe for democracy. Its peace must be planted upon the tested foundations of political liberty (Wilson 1917b: 3).

Dette utdraget er i stor grad preget av eksepsjonalistiske idéer. For det første vektlegges USAs universelle verdier, og hvordan disse må spres til Europa. Utdraget tangerer flere av Uavhengighetserklæringens sentrale universelle verdier, slik som frihet, demokrati, og hver nasjons rett til å selv stake ut sin egen kurs. I henhold til sitatet over var USAs inntreden ikke motivert av egeninteresse, men av å promotere demokrati til Europa. Dette er en helt sentral del av den amerikanske eksepsjonalismen.

Et annet eksempel på eksepsjonalismens sentrale plass i Wilsons argumentasjon lyder som følger:

We have no selfish ends to serve. We desire no conquest, no dominion. We seek no indemnities for ourselves, no material compensation for the sacrifices we shall freely make. We are but one of the champions of the rights of mankind. We shall be satisfied when those rights have been made as secure as the faith and the freedom of nations can make them (Wilson 1917b: 3).

Dette sitatet illustrerer et av de viktigste momentene innen eksepsjonalismen, nemlig fokus på altruisme i utenrikspolitikken. Som sitatet tydelig uttrykker, hadde Wilson og USA ingen egoistiske motiver ved å intervenere i Europa. Ifølge Wilson hadde USAs intervensjon i første verdenskrig ingen sammenheng med materielle egeninteresser. Tvert imot var USA motivert av sitt moralske ansvar for å spre universelle verdier, og gjøre verden til et bedre sted. Dette er helt sentralt i eksepsjonalismen. Utdraget over viser hvordan han tok tydelig avstand fra

utenrikspolitikk som er drevet av snevre nyttehensyn og materielle interesser. Dette bruddet med den snevre interessepolitikken er et av hovedmomentene innen eksepsjonalismen. Dette argumentet gjentok Wilson senere i talen:

Just because we fight without rancour and without selfish object, seeking nothing for ourselves but what we shall wish to share with all free peoples, we shall, I feel confident, conduct our operations as belligerents without passion and ourselves observe with proud punctilio the principles of right and of fair play we profess to be fighting for (Wilson 1917b: 3).

Sitatet over er nok et eksempel hvordan ikke-egoisme tilsynelatende var det viktigste motivet. USA ønsket, ifølge Wilson, ingen fordeler eller kompensasjoner ved krigsdeltakelsen, og var kun drevet av verdier og moralske impulser. Dette er grunnelementer i eksepsjonalismen. I tillegg til dette illustrerer sitatet over nok en gang hvordan de universelle verdiene var ledestjernen for USAs deltakelse i krigen. Et siste utdrag fra Wilsons tale er verdt å presentere. Dette er hentet fra slutten av talen, der han oppsummerte motivene for krigsdeltakelse:

But the right is more precious than peace, and we shall fight for the things which we have always carried nearest our hearts -- for democracy, for the right of those who submit to authority to have a voice in their own governments, for the rights and liberties of small nations, for a universal dominion of right by such a concert of free peoples as shall bring peace and safety to all nations and make the world itself at last free. To such a task we can dedicate our lives and our fortunes, everything that we are and everything that we have, with the pride of those who know that the day has come when America is privileged to spend her blood and her might for the principles that gave her birth and happiness and the peace which she has treasured. God helping her, she can do no other (Wilson 1917b: 4).

I utdraget over kommer særlig vektleggelsen av de universelle verdiene til syne. Wilson redegjør her for at USAs motiver i krigen var promotering og beskyttelse av Uavhengighetserklæringens universelle verdier. Samtidig understrekes det tydelig at disse verdiene er amerikanske, og at de har vært en del av grunnelementet i den amerikanske identiteten til alle tider. Til slutt legges det til at USA har et særlig ansvar for disse verdiene.

Det understrekes sågar at USA er privilegerte som får mulighet til å ofre sitt blod for å forsvare prinsippene som nasjonen bygger på. Dette oppsummerer i grunn kjernen i eksepsjonalismen, og demonstrerer hvor viktige de eksepsjonalistiske motivene var i forbindelse med USAs intervensjon i Europa under første verdenskrig.

Wilsons tale til Kongressen er det mest sentrale dokumentet som kan si noe om USAs motiver for å erklære Tyskland krig. Argumentene gjentok han imidlertid i en rekke sammenhenger. Da han holdt talen "A World League for Peace" for Senatet januar 1917, redegjorde han for sitt syn på USAs rolle i verden. Denne talen er i likhet med talen gjennomgått over hovedsakelig sentrert rundt eksepsjonalistiske argumenter. For eksempel sa han dette, etter å ha redegjort for ordensprinsippene Europa burde organiseres etter når første verdenskrig var slutt: "These are American principles, American policies. We could stand for no other. And they are also principles and policies of forward looking men and women everywhere, of every modern nation, of every enlightened community. They are the principles of mankind, and must prevail" (Wilson 1917a: 4). Dette er tydelig eksepsjonalistiske idéer, hvor det understrekes hvordan de amerikanske verdiene er universelle, og at de må beskyttes, samt spres til resten av verden.

Også i etterkant av krigens slutt gjentok Wilson hvordan USAs inntreden i første verdenskrig var basert på eksepsjonalistiske og idealistiske motiver. For eksempel sa han følgende da han i en tale i Pueblo, Colorado, fortalte hvorfor mødre til falne amerikanske soldater til stadighet takket ham for å ha bragt USA inn i første verdenskrig:

Because they believe that their boys died for something that vastly transcends any of the immediate and palpable objects of the war. They believe, and they rightly believe, that their sons saved the liberty of the world. They believe that wrapped up with the liberty of the world is the continuous protection of that liberty by the concerted powers of all civilized people... These men were crusaders (Wilson 1919: 5).

I utdraget over ser man Wilson presentere de samme motivene som da han talte for Kongressen. USAs ikke-egoistiske kamp for frihet og Uavhengighetserklæringens universelle verdier er hva som brakte USA inn i krigen, og soldatene fremstilles som korsfarere. Avslutningsvis hevdet Wilson at USAs inntreden i første verdenskrig, og agitasjonen for Folkeforbundet, handlet om: "nothing less than the liberation and salvation of the world"

(Wilson 1919: 6). Nærmere kjernen av eksepsjonalismen kommer man ikke.

For å oppsummere Wilsons taler, så var disse i stor grad preget av eksepsjonalistiske idéer. Disse talene dekket samtlige av grunnelementene i den amerikanske eksepsjonalismen. Han tangerte en rekke av Uavhengighetserklæringens verdier, og understreket at disse var universelle. Videre argumenterte han for at hovedmotivet for USAs inntreden i krigen, var å promotere og beskytte disse universelle verdiene, han avviste de tradisjonelle materialistiske hensynene, og mente verdier trumfet makt og maktbalanse.

I tillegg la Wilson stor vekt på den moralske ansvarsfølelse, og at det var USAs særlige oppdrag og misjon å intervensjonere i Europa for å bedre forholdene der. Wilson la stor vekt på hvordan USA var drevet av verdier, og et ønske om å gjøre verden til et bedre sted, og ikke av egeninteresse eller materielle hensyn. Han fokuserte riktignok i noen grad på egeninteresse, ved at han i talen til Kongressen snakket om at tyskernes ubåt-krig mot USA var en sterk trussel (Wilson 1917b: 1, for eksempel avsnitt 3 og 4). Dette var imidlertid nedtonet, og det er påfallende hvor lite motivert Wilson virker å ha vært av egeninteresse og realpolitikk. Materielle faktorer som militære kapabiliteter og maktbalanse var tilsynelatende irrelevante for Wilson. På bakgrunn av dette er det rimelig å hevde at den amerikanske eksepsjonalismen var en helt sentral drivkraft og motivasjon bak USAs krigserklæring mot Tyskland, og inntreden i første verdenskrig. Første verdenskrig skiller seg dermed fra de andre casene som analyseres i denne oppgaven, ved at realpolitiske motiver nærmest ikke eksisterer. I de tre andre intervensjonene er de eksepsjonalistiske motivene sammenblandet med realpolitiske motiver.

4.2.2 Kun altruisme?

Over konkluderte jeg med at USAs inntreden i første verdenskrig i stor grad virker å ha vært drevet av eksepsjonalistiske idéer. Men var USA drevet, slik Wilson hevdet, utelukkende av universelle verdier og altruisme, eller var det også strategiske hensyn med i bildet? Er det ikke nærliggende å anta at Wilson og USA var tjent med, rent strategisk, et fredfullt og harmonisk Europa, bygget på amerikanske prinsipper? Flere forfattere (for eksempel Kissinger 1994: 227, Ninkovich 1999: 12-13 og Mead 2002: 134-136) har argumentert for at Wilsons eksepsjonalisme, i tillegg til å være fundert på moral, også var et strategisk virkemiddel, ettersom spredning av universelle verdier var en del av amerikanernes ordenssystem. Det er

vanskelig å argumentere mot at USA var tjent med et fredelig Europa, hvor statene ikke kriget med hverandre, bygget på liberale amerikanske prinsipper og verdier.

På starten av 1900-tallet formulerte Norman Angell innflytelsesrike argumenter om at krig ikke lenger lønte seg (Knutsen 2006: 257). Angell hevdet idéene om at man kunne oppnå sine nasjonale interesser gjennom krig var avleggs, og at det var på tide å innse at handel og samarbeid var langt mer givende enn krig (Knutsen 2006: 260). Det var nettopp disse idéene Wilson agiterte for da han bragte USA inn i krigen, og siden ledet arbeidet for opprettelsen av Folkeforbundet. Slik sett kan man snu argumentet på hodet og si at Wilson og USAs iver etter å bli med i første verdenskrig for å skape en ny og fredfull verdensorden som bygget på verdier i stedet for makt, ikke var drevet av altruisme i det hele tatt, men tvert imot av rent strategiske hensyn, som skulle sikre et ordenssystem USA var tjent med. Ved å intervensjon i Europa på de alliertes side kunne Wilson få mulighet til å bygge en ny verdensorden etter sin egen ideologi, som best mulig ville tjene amerikanske interesser. I denne sammenheng er det da kun virkemidlene som er eksepsjonalistiske, ettersom de egentlige motivene er bygget på nasjonale interesser.

Til tross for at USAs intervensjon i første verdenskrig også var drevet av strategiske egeninteresser, så røtter ikke dette ved konklusjonen om at eksepsjonalismen fremstår som en helt avgjørende drivkraft bak intervensjonen. Men det kan være fornuftig å ta med i betraktningen at det også var strategiske interesser med i bildet, for å få et mer balansert bilde. I hvor stor grad USA hadde strategiske nyttehensyn som en del av sine motiver er i bunn og grunn ikke av avgjørende betydning. For det første er dette med ikke-egoistisk utenrikspolitikk bare *én* del av eksepsjonalismen. For det andre har jeg grundig demonstrert hvordan Wilson og USA i stor grad også var drevet av altruisme, og det er ingen motsetning mellom dette på den ene siden, og strategiske hensyn på den andre. For det tredje dekker Wilsons argumentasjon samtlige av de andre grunnidéene innen eksepsjonalismen. Han så på USA som verdens frelser, med en misjon og et oppdrag om å bedre forholdene i Europa. Han mente amerikanske verdier var universelle, og at USA hadde plikt i å promotere og spre dem. Til slutt avviste han maktbalanse og snevre nyttehensyn, og mente verdier trumfet makt. På bakgrunn av dette er konklusjonen at eksepsjonalistiske idéer var en helt sentral drivkraft og motivasjon bak USAs intervensjon i Europa under første verdenskrig.

4.2.3 Et gjennombrudd for eksepsjonalismen

USAs intervensjon i Europa under første verdenskrig innebar et gjennombrudd for eksepsjonalismen som rettesnor i amerikansk utenrikspolitikk (Kissinger 1994: 44, 50). Idéene om den amerikanske eksepsjonalismen var eldre enn Wilson, men første verdenskrig markerte et gjennombrudd for disse idéene, og staket ut en eksepsjonalistisk og idealistisk kurs som kom til å prege USAs utenrikspolitikk helt frem til i dag (Kissinger 1994: 50-54). Tidligere i oppgaven viste jeg hvordan McKinleys intervensjon på Cuba introduserte noen av de samme idéene, ettersom han satte humanitære hensyn på dagsorden. McKinley representerte en sped begynnelse på denne tradisjonen, mens Wilson kan sies å representere gjennombruddet. Ifølge Kissinger (1994: 50-54) markerte Wilson og USAs inntreden i første verdenskrig et veiskille for amerikansk utenrikspolitikk. På starten av 1900-tallet var USA styrt av Teddy Roosevelt, som skilte seg fundamentalt fra Wilson, ved at han var en rendyrket pragmatiker som mente makt- og geopolitikk og materielle faktorer var de eneste utenrikspolitiske hensynene.¹⁴ Wilson skilte seg kraftig fra dette, og staket ut et fundamentalt motsatt kurs som kom til å legge føringer for samtlige av hans etterfølgere (Kissinger 2014: 255, Kissinger 1994: 54).¹⁵

4.3 Vietnamkrigen

Den neste intervensjonen som analyseres er Vietnamkrigen. I de andre tre casene som analyseres i denne oppgaven foreligger det en krigserklæring, og således et klart og tydelig startsignal for intervensjonene. Dette er ikke tilfellet for Vietnamkrigen. I stedet for en krigserklæring, foregikk amerikanernes intervensjon som en gradvis militær opptrapping gjennom flere år. Opprinnelig var Vietnam, som resten av Indokina, en fransk koloni. Etter andre verdenskrigs slutt brøt det ut krig mellom de franske koloniherrne og kommunistiske opprørere under ledelse av Ho Chi Minh. Allerede på dette tidspunktet involverte USA seg i konflikten. Til tross for sine antikolonistiske holdninger, så de på kommunismen som en slik trussel at de valgte å støtte franskmennene økonomisk i deres kamp mot de kommunistiske opprørerne (Palmer et. al. 2007: 931).

¹⁴ Roosevelt skilte seg ikke bare fra Wilson på dette området, men de fleste andre amerikanske presidenter. Ifølge Kissinger er Teddy Roosevelt en av de ytterst få eksemplene på amerikanske presidenter som har styrt utenrikspolitikken utelukkende basert på realpolitikk. (Se for eksempel Kissinger 2014: 247, og Kissinger 1994: kapittel 2).

¹⁵ For en nærmere drøfting av hvordan Wilson skapte et paradigmeskifte i amerikansk utenrikspolitikk, se for eksempel Ninkovich (1999) eller Ambrosius (2002)

I 1954 kom krigen mellom Frankrike og kommunistene til en ende, og Vietnam ble delt i to; en nordlig kommunistisk del, og en sørlig del støttet av blant annet USA. I USA fryktet man at kommunismen skulle spre seg i maktvakumet franskmennene etterlot seg, og så for seg at ideologien kunne komme til å spre seg i hele Sørøst-Asia. Som nevnt over begynte de amerikanske bidragene til Sør-Vietnam allerede under Dwight Eisenhower. Under John F. Kennedy ble disse bidragene trappet opp, gjennom blant annet såkalte militære rådgivere som ble sendt til Sør-Vietnam. Det var likevel først under Lyndon Johnson at USAs militære tilstedeværelse virkelig ble trappet opp. Den såkalte Tonkin-episoden markerte begynnelsen på en kraftig opptrapping, og to år senere var 200 000 amerikanske soldater sendt til Vietnam for å beskytte Sør-Vietnam mot kommunistene (Palmer et. al. 2007: 1003). De neste årene gjennomførte Johnson en kraftig opptrapping av USAs tilstedeværelse. Den amerikanske tilstedeværelsen ble reversert under Richard Nixon, og i 1973 forlot de siste amerikanske soldatene Vietnam.

De fleste primærkildene jeg har analysert i forbindelse med Vietnamkrigen, stammer fra Lyndon B. Johnson. Dette er naturlig ettersom han både satt som president under mesteparten av Vietnamkrigen, samt at han var den som trappet opp USAs militære bidrag i Vietnam. Lyndon B. Johnson berørte motivene for intervensjonen i Vietnam i utallige sammenhenger. Jeg har valgt å analysere de talene som i størst grad er sentrert rundt motivene for USAs deltakelse i Vietnam. Jeg kunne ha inkludert et større antall primærkilder, da en rekke av Johnsons taler og dokumenter dekker Vietnam. Jeg har imidlertid heller valgt å gå i dybden på de viktigste, og drøfter derfor et mindre utvalg, som til gjengjeld i stor grad dekker det jeg er ute etter.

4.3.1 Kennedy: En blanding av eksepsjonalisme og realpolitikk

Selv om det er Johnsons kilder som er mest sentrale i forbindelse med Vietnamkrigen, er det også interessant å se hva Kennedy trakk frem som motiver for USAs intervensjon. Det var Johnson som i størst grad trappet opp USAs deltakelse i Vietnamkrigen, men det var Kennedy som så smått innledet USAs intervensjon ved å sende militære rådgivere. I 1956, mens han var senator, holdt Kennedy talen "Americas Stake in Vietnam", på en Vietnam-konferanse i Washington, DC. I denne talen presenterte Kennedy både eksepsjonalistiske motiver, samt mer realistiske. Dette sitatet illustrerer Kennedys eksepsjonalistiske motiver:

Vietnam represents a test of American responsibility and determination in Asia. If we are not the parents of little Vietnam, then surely we are the godparents. We presided at its birth, we gave assistance to its life, we have helped to shape its future. As French influence in the political, economic and military spheres has declined in Vietnam, American influence has steadily grown. This is our offspring - we cannot abandon it, we cannot ignore its needs. And if it falls victim to any of the perils that threaten its existence - Communism, political anarchy, poverty and the rest - then the United States, with some justification, will be held responsible; and our prestige in Asia will sink to a new low (Kennedy 1956: 2).

Sitatet over berører en av de viktigste eksepsjonalistiske idéene, nemlig USAs plikt til å ta ansvaret for at universelle verdier opprettholdes og beskyttes der disse er truet. Kennedy la tydelig vekt på hvordan USA hadde et helt spesielt ansvar i Vietnam, og fremstilte sågar amerikanerne som vietnamesernes ”faddere”. Til slutt la han til at USA med rette ville bli holdt ansvarlig dersom de sviktet Vietnam.

I tillegg til å fokusere på eksepsjonalistisk inspirerte motiver, la også Kennedy i talen sin vekt på realpolitiske motiver, da han redegjorde for USAs egeninteresse i Vietnam. Dette utdraget illustrerer: ”America's stake in Vietnam, in her strength and in her security, is a very selfish one - for it can be measured, in the last analysis, in terms of American lives and American dollars” (Kennedy 1956: 2). Dette sitatet illustrerer det motsatte av eksepsjonalistiske motiver, nemlig at USA var motivert av egeninteresse og nyttehensyn. Dette er mer realpolitiske begrunnelser, som danner en kontrast mot de idealistiske motivene. Kort oppsummert viser Kennedys tale at USAs motiver i Vietnam var både rent idealistiske, og således bygget på eksepsjonalismen, men at det samtidig var strategiske nyttehensyn med i bildet. Som vi snart skal se var Johnsons argumentasjon også preget av denne blandingen. Under Johnson var USAs engasjement i Vietnam i stor grad drevet av eksepsjonalistiske motiver, men samtidig, og særlig etter hvert, også av realpolitiske drivkrefter med bakgrunn i egeninteresse.

4.3.2 Johnsons tidlige taler: Et ekko av Wilson

Den første av Johnsons taler som analyseres i denne oppgaven er en tale han holdt i april 1965, på John Hopkins University i Baltimore. På denne tiden var USAs engasjement i Vietnam blitt trappet kraftig opp. I denne talen var Johnsons hovedformål å belyse hvorfor USA var i Vietnam. Allerede tidlig i denne kom eksepsjonalistiske motiver for USAs intervensjon til syne:

We are there because we have a promise to keep. Since 1954 every American President has offered support to the people of South Viet-Nam. We have helped to build, and we have helped to defend. Thus, over many years, we have made a national pledge to help South-Vietnam defend its independence. And I intend to keep that promise. To dishonor that pledge, to abandon this small and brave nation to its enemies, and to the terror that must follow, would be an unforgivable wrong (Johnson 1965: 3)

Sitatet over demonstrerer eksepsjonalistiske motiver. Johnson vektla hvordan USA hadde et særlig ansvar for å beskytte Sør-Vietnam mot den elendighet landet ville blitt utsatt for dersom USA hadde forlatt det. USAs ansvar for å beskytte verden mot elendighet er en av grunnidéene innen eksepsjonalismen. Dette kan ses på som en beskyttelse av "Life, Liberty and the Pursuit of Happiness", slik Uavhengighetserklæringen lyder. Videre sa Johnson:

There are those who wonder why we have a responsibility there. Well, we have it for the same reason that we have a responsibility for the defense of Europe. World War II was fought in both Europe and Asia, and when it ended we found ourself with contineud responsibility for the defense of freedom" (Johnson 1965: 3).

Her la Johnson vekt på USAs særlige internasjonale ansvar. Han beskrev hvordan USA alltid hadde hatt et ansvar for å stå på barrikadene for frihet, og derfor hadde det samme ansvaret i Vietnam. Dette en av grunnidéene innen eksepsjonalisme, og frihetsidealet er som vist tidligere et av prinsippene Jefferson vektla i størst grad da han forfattet Uavhengighetserklæringen.

Etter å ha redegjort for USAs oppdrag i å beskytte frihet, verden over, forklarte han hvordan USA ikke hadde noen egoistiske motiver ved å ha soldater i Vietnam: "Our object is the independence of South Viet-Nam, and its freedom from attack. We want nothing for ourselves--only that the people of South Viet-Nam be allowed to guide their own country in their own way" (Johnson 1965: 3). Dette er et ekko av Wilsons argumenter for hvorfor USA gikk inn i første verdenskrig snaut 50 år tidligere. USA hadde ingen egen nytte, og ønsket ingen kompensasjon for sitt forsvar av Sør-Vietnam, ifølge Johnson. Denne altruistiske tilnærmingen til utenrikspolitikk er sentral innen eksepsjonalismen. Samtidig var Johnson, i sitatet over, innom et av de viktigste prinsippene i Uavhengighetserklæringen, nemlig et hvert lands frihet til å selv velge sin egen kurs.

Et siste viktig sitat fra Johnsons tale er som følger: "Because we fight for values and we fight for principles, rather than territory or colonies, our patience and our determination are unending" (Johnson 1965: 4). Sitatet er nok en gang et ekko av Wilsons retorikk. Sitatet gjenspeiler ett av hovedargumentene innen eksepsjonalismen, nemlig at verdier og prinsipper er viktigere enn egeninteresse og materielle kompensasjoner. For å oppsummere Johnsons tale i Baltimore, så var denne preget av eksepsjonalistiske motiver, og realpolitiske motiver er fraværende.

Disse eksepsjonalistiske motivene gjentok Johnson i flere sammenhenger. I en tale i Omaha, Nebraska, et drøyt år senere, berørte han flere eksepsjonalistiske begrunnelser og motiver. For eksempel sa han, da han redegjorde for årsakene til USAs tilstedeværelse i Vietnam: "The first reason: We believe that the rights of other people are just as important as our own. We believe that we are obligated to help those whose rights are being threatened by brute force" (Johnson 1966b: 3). Her understrekes USAs forpliktelse til å beskytte og spre universelle rettigheter og verdier, noe som er helt sentralt innen eksepsjonalismen. Dette gjentok Johnson senere i talen: "South Vietnam has asked us for help. Only if we abandon our respect for the rights of other people, could we turn down their plea" (Johnson 1966b: 3).

I tillegg til at han vektla USAs forpliktelse til å beskytte Vietnams befolkning, tangerte han flere av de universelle amerikanske verdiene, noe dette sitatet illustrerer: "We are backing the Vietnamese not only in their determination to save the country; we are supporting their determination to build, to construct, a modern society in which the government will be their government, reflecting the will of the people of South Vietnam" (Johnson 1966b: 6). I dette

sitatet berøres en av kjerneverdiene i Uavhengighetserklæringen, nemlig Lockes liberale demokratiideal, der folket selv skal få avgjøre hvem som best beskytter deres rettigheter. Han gjentok dette argumentet flere steder i talen, for eksempel: ”The North Vietnamese at this hour are trying to deny the people of South Vietnam the right to build their own nation, the right to choose their own system of government, the right to go and vote in a free election and select their own people, the right to live and work in peace” (Johnson 1966b: 3). Igjen ser man hvordan Uavhengighetserklæringens universelle idealer trekkes frem. Johnsons tale i Omaha var påfallende fri for realpolitiske motiver, som også talen hans i Baltimore var. Fokuset i begge disse talene lå på de idealistiske og eksepsjonalistiske motivene, med få realpolitiske begrunnelser.

4.3.3 Strategisk eksepsjonalisme

Johnsons ”State of the Union”-tale fra 1966, var en tale som i stor grad berørte motivene for USAs intervensjon i Vietnam. Denne talen er interessant fordi Johnson argumenterte for at USAs eksepsjonalistisk motiverte intervensjon i Vietnam, i tillegg til å være fundert på ren altruisme, også hadde klare strategiske formål. For eksempel sa Johnson følgende om den militære tilstedeværelsen i Vietnam:

The touchstone of that policy is the interest of the United States – the welfare and the freedom of the people of the United States...An America that is mighty beyond description – yet living in a hostile or despairing world – would be neither safe nor free to build a civilization to liberate the spirit of man. In this pursuit we helped rebuild Western Europe. We gave our aid to Greece and Turkey, and we defended the freedom of Berlin. In this pursuit we have helped new nations toward independence...And in this pursuit we work to build a hemisphere of democracy and of social justice
(Johnson 1966a: 7).

Her ser vi hvordan Johnson argumenterte for at det er i USAs interesse å spre demokrati og beskytte frihet. USA er tjent med en verdensorden der fredelige, samhandlende nasjoner samarbeider, og på denne måten sikrer USA best sine interesser. At utdraget over er eksepsjonalistisk preget er det ingen tvil om, spredning av demokrati og frihet er

gjennomgående, men Johnson var også åpen om at det å bygge en verdensorden etter eksepsjonalistiske prinsipper tjente USAs interesser.

Johnson gjentok dette argumentet senere i talen: "From the Marshall Plan to this very moment tonight, that policy has rested on the claims of compassion, and the certain knowledge that only a people advancing in expectation will build secure and peaceful lands" (Johnson 1966a: 8). Her fremkommer det at USA ønsket en fredfull verdensorden, og at dette tjener USAs interesser. Selv om det er i USAs egeninteresse å spre demokrati og fred, så er dette like fullt preget av eksepsjonalisme. Uavhengighetserklæringens idealer gikk som en rød tråd gjennom Johnsons argumentasjon: "For a peaceful world order will be possible only when each country walks the way that it has chosen to walk for itself" (Johnson 1966a: 9). Dette er som et ekko av Uavhengighetserklæringens idealer, nemlig en hver nasjons rett til å stake ut sin egen kurs.

I tillegg til å argumentere for at tilstedeværelsen i Vietnam var motivert av ønsket om å skape en fredfull verdensorden USA var tjent med, la også Johnson vekt på rent altruistiske motiver, noe dette sitatet illustrerer: "We seek neither territory nor bases, economic domination or military alliance in Vietnam. We fight for the principle of self-determination – that the people of South Vietnam should be able to choose their own course, choose it in free election without violence, without terror, and without fear" (Johnson 1966a: 11). Dette sitatet illustrerer det ikke-egoistiske aspektet ved USAs intervensjon; at deres eneste hensikt var å hjelpe vietnameserne på rett vei. Videre tangerer sitatet nok en gang universelle prinsipper, i dette tilfellet vietnamesernes rett til å bestemme sin egen kurs og avholde frie valg.

4.3.4 Egeninteresse og sikkerhet

Den neste talen som analyseres er en tale Johnson holdt i september 1967. Denne talen er interessant siden den markerte et brudd med de motivene som ble presentert i de tre talene analysert over. I denne talen la Johnson i større grad vekt på egeninteresse og USAs egen sikkerhet. Dette sitatet er illustrerende:

Into this mixture of subversion and war, of terror and hope, America has entered – with its material power and with its moral commitment, Why?... We cherish freedom – yes. We cherish self-determination for all people – yes. We abhor the political murder

of any state by another, and the bodily murder of any people by gangsters of whatever ideology...But the key to all that we have done is really our own security. At times of crisis – before asking Americans to fight and die to resist aggression in a foreign land – every American President has finally had to answer this question: is the aggression a threat – not only to the immediate victim—but to the United States of America and to the peace and security of the entire world of which we in America are a very vital part? (Johnson 1967: 2-3).

I sitatet over redegjør først Johnson for USAs ansvar for å beskytte og promotere Uavhengighetserklæringens universelle verdier, slik som frihet, demokrati og retten til liv. Deretter tar argumentasjonen en vending, i det han degraderer disse motivene, og sier at nøkkelen til USAs deltakelse i Vietnam er USAs egen sikkerhet. USAs deltakelse i Vietnam handlet i bunn og grunn om USAs egen sikkerhet, ifølge sitatet over. Denne argumentasjonen står i kontrast til slik Johnson argumenterte for eksempel i Baltimore og Omaha, der han nærmest utelukkende vektla rent idealistiske og altruistiske motiver for intervensjonen i Vietnam. Samtidig inneholder argumentasjonen en sammenblanding mellom eksepsjonalistiske og realpolitiske motiver. Etter å ha redegjort for hvordan sikkerhetshensyn og egeninteresse var nøkkelen til USAs tilstedeværelse i Vietnam, presenterte Johnson nok en gang mer klassiske eksepsjonalistiske motiver. For eksempel hevdet han at USA var i Vietnam som en del av deres globale ansvar for fred:

True peace-keepers in the world tonight are not those who urge us to retire from the field in Vietnam...True peace-keepers are those men who stand out there on the DMZ at this very hour, taking the worst that the enemy can give. The true peace-keepers are the soldiers who are breaking the terrorists grip around the villages of Vietnam (Johnson 1967: 6).

Ved å fremstille amerikanske soldater som beskyttere av freden og sivilbefolkningen i Vietnam, beveget Johnson seg inn i klassisk eksepsjonalistisk territorium, ettersom han vektla USAs særlige ansvar for å beskytte Uavhengighetserklæringens sentrale verdier, slik som ”Life, Liberty and the pursuit of Happiness”.

4.3.5 Vietnam oppsummert: En blanding av eksepsjonalisme og realpolitikk

For å oppsummere USAs motiver for intervensjonen i Vietnam, så synes denne først og fremst å være drevet av eksepsjonalistiske motiver, men også av realpolitiske hensyn. I Kennedys tale så vi hvordan både eksepsjonalismen og realpolitikken kom til syne. I de to første talene til Johnson var eksepsjonalismen i høysetet. Her var Johnsons argumentasjon som et ekko av Woodrow Wilsons argumenter 50 år tidligere. Johnson la vekt på USAs særlige ansvar for å beskytte universelle verdier, deres ansvar for verdensfreden og deres verdibaserte tilnærming til utenrikspolitikk. I den tredje talen som ble analysert, kom også de eksepsjonalistiske forestillingene tydelig frem. Men her argumenterte også Johnson tydelig for at spredning av universelle verdier og beskyttelse av Vietnam var et strategisk virkemiddel for USA, fordi de var tjent med en verdensorden bestående av flest mulige frie demokratier. I den siste talen var tonen noe endret. Her la Johnson vekt på egeninteresse, og hvordan USAs fremste motiv for tilstedeværelse i Vietnam var deres egen sikkerhet. Men også her fremkom eksepsjonalistiske motiver, og de universelle verdiene og beskyttelsen av disse fremstår som en viktig motivasjon, ved siden av det rent realpolitiske.

Totalt sett er det, på bakgrunn av de analyserte talene, rimelig å konkludere med at USAs intervensjon i Vietnam i stor grad var drevet av eksepsjonalistiske idéer. USAs plikt til å beskytte vietnameserne, og deres rett til å nyte universelle rettigheter er gjennomgående i Johnsons argumentasjon. Samtidig er også realpolitiske motiver tilstede. Dette viser igjen denne sammenblandingen mellom idealisme og realpolitikk, som er et viktig funn i denne oppgaven, og en særegenhet ved den amerikanske utenrikspolitikken.

4.4 Invasjonen av Irak

Det er nå klart for oppgavens siste case, USAs invasjon av Irak i 2003. I etterkant av terrorangrepene mot New York og Pentagon i 2001 blusset igjen Irak-spørsmålet opp i USA, som noen år tidligere hadde vært høyt på dagsorden i forbindelse med *Operation Desert Storm*. Bush-administrasjonen mente Iraks diktator Saddam Hussein var i besittelse av masseødeleggelsesvåpen, og at han hadde forbindelser med terrornettverk, deriblant Al-Qaida (Palmer et. al. 2007: 1107). I 2002 ble det for alvor klart at USA vurderte å invadere Irak. I

sin ”State of the Union”-tale dette året redegjorde Bush for den såkalte ”Ondskapens akse”, og omtalte Irak som en del av denne (Bush 2002a). Etterhvert ble det stadig mer klart at USA så for seg en invasjon av Irak, og de begynte arbeidet med å skaffe legitimitet til en invasjon. De viste for eksempel til ulike resolusjoner de mente Saddam Hussein og Irak hadde brutt (Gray 2008: 219-222). Dette førte ikke frem, og i mars 2003 innledet USA invasjonen til tross for manglende legitimitet og støtte hos FN. Invasjonen var folkerettslig problematisk, og det viste seg at påstandene om linken mellom Irak og Al-Qaida, samt Husseins lager av masseødeleggelsesvåpen, ikke medførte riktighet (Gray 2008: 220-222).

Som det fremkommer i analysen under, var USAs invasjon av Irak i stor grad drevet av eksepsjonalistiske motiver. USAs ansvar for å spre demokrati og beskytte universelle verdier var helt sentral i Bush sin argumentasjon, og idealismen var således fremtredende. Samtidig er USAs invasjon av Irak den av oppgavens caser som i størst grad var drevet av realpolitiske hensyn. Til tider var realpolitiske argumenter knyttet til egeninteresse, makt og sikkerhet helt sentrale i Bushs argumentasjon. For eksempel var invasjonen i Irak drevet i stor grad av den såkalte Bush-doktrinen, som fokuserte på hvordan terrorister skulle bekjempes ved hjelp av forkjøpskrig og preventive militære operasjoner, noe som var realpolitisk motivert. Et annet interessant funn ved Irak-invasjonen er at Bush i stor grad argumenterte for at beskyttelse og spredning av universelle verdier var et av de mest sentrale virkemidlene for å forebygge terrorisme.

4.4.1 NSS 2002: Eksepsjonalismens strategiske element

Et fornuftig sted å begynne når man skal vurdere Bush-administrasjonens motiver ved invasjonen av Irak, er *National Security Strategy* fra 2002 (Bush 2002b). Dette dokumentet presenterte administrasjonens mest sentrale utenrikspolitiske mål og virkemidler, og utkom kun noen få måneder før invasjonen ble gjennomført. På bakgrunn av dette er det rimelig å bruke dokumentet som en indikator på Bush-administrasjonens motiver.

NSS 2002 er i stor grad preget av eksepsjonalistiske idéer. Allerede i dokumentets første avsnitt presenteres slike ideer: ”These values of freedom are right and true for every person, in every society – and the duty of protecting these values against their enemies is the common calling of freedom-loving people across the globe and across the ages” (Bush 2002b: I). Her er Bush inne i kjernen av eksepsjonalismen; han berører Uavhengighetserklæringens verdier,

han forklarer at disse verdiene er universelle, og vektlegger viktigheten av at USA må beskytte og promotere disse. Dette argumentet gjentas en rekke steder i dokumentet, for eksempel: "Today, humanity holds in its hands the opportunity to further freedom's triumph over all these foes. The United States welcomes our responsibility to lead in this great mission" (Bush 2002b: III). Igjen er Bush inne i kjernen av eksepsjonalismen, når han understreker USAs særlige ansvar og misjon om å bevare og spre universelle verdier. Over har jeg bare presentert et par eksempler på hvordan eksepsjonalistiske idéer er gjennomgående i NSS 2002. På bakgrunn av dette er det rimelig å hevde at slike idéer var et viktig motiv bak invasjonen av Irak i 2003, ettersom denne ble gjennomført kort tid etter dokumentets utgivelse.

Det mest interessante trekket ved NSS 2002 er at det i stor grad vektlegges at spredning av universelle verdier ikke bare er USAs misjon, men også at dette er noe som tjener amerikanerne rent strategisk. Eksepsjonalismen som strategi er i stor grad vektlagt av Bush i NSS 2002. Dette utdraget er illustrerende:

Finally, the United States will use this moment of opportunity to extend the benefits of freedom across the globe. We will actively work to bring the hope of democracy, development, free markets, and free trade to every corner of the world. The events of September 11, 2001, taught us that weak states, like Afghanistan, can pose as great a danger to our national interests as strong states. Poverty does not make poor people into terrorists and murderers. Yet poverty, weak institutions, and corruption can make weak states vulnerable to terrorist networks and drug cartels within their borders (Bush 2002b: II).

Her ser man hvordan Bush argumenterer for at USA er tjent med å spre universelle verdier til andre land, ettersom dette er gunstig for deres egen sikkerhet. Ved å sikre økonomisk vekst, frihet og demokrati, kan man samtidig forebygge terror. Dette viser hvordan eksepsjonalistiske idéer ikke bare behøver å være motivert av altruisme, men at det også er et strategisk virkemiddel. Slik argumenterte også Lyndon Johnson i flere sammenhenger, slik jeg viste over.

I tillegg til å være tydelig preget av eksepsjonalistisk argumentasjon, er også NSS 2002 i høyeste grad realpolitisk. I dette dokumentet er fokuset på USAs sikkerhet fra terrorisme i høysetet. En stor del av dokumentet er viet betraktninger rundt hvordan USA skal knuse

terrornettverk, verden over. Disse motivene fremstår som en kontrast til eksepsjonalistiske drivkrefter. Det beste eksemplet på realpolitikens plass i NSS 2002 er formuleringen av den såkalte Bush-doktrinen, som gikk ut på at USA skulle kunne gjennomføre preventive militære intervensjoner i kampen mot terror. Dette sitatet illustrerer Bush-doktrinen godt: "We must be prepared to stop rogue states and their terrorist clients before they are able to threaten or use weapons of mass destruction" (Bush 2002b: 14). Dette argumentet gjentas en rekke ganger, for eksempel: "We cannot let our enemies strike first...the United States will, if necessary, act preemptively" (Bush 2002b: 15).

Disse sitatene oppsummerer kjernen i Bush-doktrinen. Hovedbudskapet i denne doktrinen var at USA påberopte seg retten til preventiv krigføring, altså å gjennomføre militære intervensjoner mot ikke-manifesterte trusler. Dette er i høyeste grad realpolitisk motivert. Dette viser at USAs invasjon av Irak ikke kan forklares bare gjennom eksepsjonalistiske motiver, men at mer realistiske motiver i stor grad var til stede. Dette demonstrerer en blanding mellom eksepsjonalistiske og realistiske motiver. Denne blandingen kommer godt frem i dette sitatet fra NSS 2002: "The U.S. national security strategy will be based on a distinctly American internationalism that reflects the union of our values and our national interest" (Bush 2002b: 1). Dette sitatet oppsummerer godt et av hovedfunnene i denne oppgaven; nemlig den særegne blandingen mellom verdier og egeninteresse i USAs utenrikspolitikk.

4.4.2 Bushs mange taler: Eksepsjonalisme og realpolitikk i forening

Den neste kilden som analyseres er Bush sin State of the Union-tale fra 2003. Denne talens gjennomgående tema er terrorbekjempelse, Irak og Saddam Hussein. Talen ble holdt under 2 måneder før USA invaderte Irak, og derfor er den godt egnet til å belyse intervensjonens motiver. Også i denne talen kom blandingen av eksepsjonalistiske og realpolitiske motiver tydelig frem. Dette sitatet illustrerer de eksepsjonalistiske motivene:

The qualities of courage and compassion that we strive for in America also determine our conduct abroad. The American flag stands for more than our power and our interests. Our Founders dedicated this country to the cause of human dignity, the rights of every person, and the possibilities of every life. This conviction leads us into the world to help the afflicted and defend the peace and confound the designs of evil men (Bush 2003a: 5)

Her fokuseres det på at USAs utenrikspolitikk baserer seg på mer enn makt og egeninteresse, og at en viktig utenrikspolitisk ledestjerne er verdier og idealer, noe som demonstrerer en eksepsjonalistisk tankegang. Et annet sitat fra talen som illustrerer eksepsjonalistiske idéer, lyder som følger: "America is a strong nation and honorable in the use of strength. We exercise power without conquest, and we sacrifice for the liberty of strangers" (Bush 2003a: 10). I tillegg til å legge stor vekt på eksepsjonalistiske motiver, demonstrerte også Bush mer realpolitisk tankegods i sin State of the Union-tale. Han brukte mye tid på å prate om viktigheten av å knuse terrornettverk, og å gjennomføre militære intervensjoner basert på prinsippet om forebyggende krigføring. Han la stor vekt på USAs sikkerhet og understreket at: "Today, the gravest danger in the war on terror, the gravest danger facing America and the world, is outlaw regimes that seek and possess nuclear, chemical and biological weapons", før han la til "I will defend the freedom and security of the American people" (Bush 2003a: 7).

I slutten av februar 2003, et par uker før invasjonen begynte, holdt Bush en tale i Washington, DC., der han redegjorde for de viktigste motivene for invasjonen. Her fokuserte Bush i stor grad på hvordan de eksepsjonalistiske virkemidlene var gunstig for USA, rent strategisk. Dette sitatet illustrerer: "A liberated Iraq can show the power of freedom to transform that vital region, by bringing hope and progress into the lives of millions. America's interest in security, and America's belief in liberty, both lead in the same direction: to a free and peaceful Iraq" (Bush 2003b: 2). Senere i talen gjentok Bush poenget: "The world has a clear interest in the spread of democratic values, because stable and free nations do not breed the ideologies of murder. They encourage the peaceful pursuit of a better life" (Bush 2003b: 3). Disse sitatene illustrerer de strategiske sidene ved eksepsjonalismen. Som Bush argumenterer for, er USA tjent med at frihet og demokrati spres til andre deler av verden, ettersom land hvor disse verdiene er tilstede har mindre sannsynlighet for å fostre terrorister.

I tillegg til denne strategiske eksepsjonalismen, la Bush også vekt på mer klassiske eksepsjonalistiske argumenter, og fokuserte på hvordan USA kom til Irak som frigjørere, og spredere av universelle verdier:

We go forward with confidence, because we trust in the power of human freedom to change lives and nations. By the resolve and purpose of America, and of our friends and allies, we will make this an age of progress and liberty. Free people will set the course of history, and free people will keep the peace of the world (Bush 2003b: 4).

Som i alle andre av Bush sine taler, var også rene real- og sikkerhetspolitiske motiver vektlagt, for eksempel: "The danger posed by Saddam Hussein and his weapons cannot be ignored or wished away. The danger must be confronted... The safety of the American people depends on ending this direct and growing threat" (Bush 2003b: 2).

Den neste kilden som analyseres er en tale Bush holdt to dager før invasjonen av Irak ble innledet. Hans hovedformål i denne talen var å belyse motivene for invasjonen. I denne talen ligger hovedfokuset på USAs sikkerhet og makt, altså realpolitiske motiver. Hoveddelen av talen ble brukt på å forklare hvilken trussel Irak og Saddam Hussein utgjorde mot USA, og hvor viktig det var å få stanset trusselen før den manifesterte seg: "Instead of drifting along toward tragedy, we will set a course toward safety. Before the day of horror can come, before it is too late to act, this danger will be removed" (Bush 2003c: 2).

Selv om hoveddelen av talen bestod av sikkerhets- og realpolitiske motiver, ble det også lagt vekt på eksepsjonalistiske motiver. For eksempel avsluttet Bush talen med å si: "The power and appeal of human liberty is felt in every life and every land... Free nations have a duty to defend our people by uniting against the violent. And tonight, as we have done before, America and our allies accept that responsibility" (Bush 2003c: 4). Dette demonstrerer, igjen, hvordan USAs motiver var en blanding mellom eksepsjonalistiske og realpolitiske.

To dager senere var invasjonen i gang. Bush holdt da en tale rettet mot soldatene som deltok i invasjonen. Denne talen var kort, og i nokså liten grad fokusert rundt eksepsjonalistiske idéer. Fokuset var i denne talen i all hovedsak på mer realpolitiske motiver. Likevel kom eksepsjonalistiske motiver delvis frem, for eksempel ble "to free its people" (Bush 2003d: 2) og "we will bring freedom to others" (Bush 2003d: 3) trukket frem som motiver bak intervensjonen, men ble ikke vektlagt i stor grad. Denne talen skiller seg således fra de andre talene Bush holdt, ved at han i veldig liten grad fokuserte på eksepsjonalistiske motiver, og nærmest utelukkende på sikkerhet og egeninteresse.

I mai 2003 holdt Bush en tale i San Diego, California, om bord i krigsskipet *U.S.S. Abraham Lincoln*, for å markere at "Major combat operations in Iraq have ended" (Bush 2003e: 1). I denne talen brukte Bush mye tid på å dekke motivene for den nylig avsluttede invasjonen. Allerede tidlig i denne talen presenterte Bush eksepsjonalistisk inspirerte motiver: "In this battle, we have fought for the cause of liberty and for the peace of the world... Because of you, our Nations is more secure. Because of you, the tyrant has fallen, and Iraq is free" (Bush

2003e: 1). I dette sitatet legges det for det første vekt på hvordan USA har befridd et undertrykt folk fra diktatoren Saddam, samtidig som det også nevnes at invasjonen har gjort USA tryggere. Dette illustrerer nok en gang denne blandingen mellom idealer og interesser, som Bush brukte mye tid på i sine taler.

Ett annet eksempel på hvordan Bushs tale om bord på *U.S.S. Abraham Lincoln* var fokusert rundt eksepsjonalistiske motiver er dette:

Our commitment to liberty is America's tradition, declared at our founding, affirmed in Franklin Roosevelt's Four Freedoms, asserted in the Truman Doctrine and in Ronald Reagan's challenge to an evil empire. We are committed to freedom in Afghanistan, Iraq and in a peaceful Palestine. The advance of freedom is the surest strategy to undermine the appeal of terror in the world. Where freedom takes hold, hatred gives way to hope. When freedom takes hold, men and women turn to the peaceful pursuit of a better life. American values and American interests lead in the same direction. We stand for human liberty (Bush 2003e: 2).

Med dette sitatet beveget Bush seg inn i kjernen av eksepsjonalismen. Han vektla de amerikanske verdiene som er nedfelt i Uavhengighetserklæringen, og at det var nødvendig å spre og beskytte disse verdiene, verden over. Samtidig ser vi hvordan Bush la vekt på at spredning av demokrati og universelle verdier også var i USAs interesse, og mente sågar spredning av frihet var det fremste virkemidlet for å ødelegge grobunnen for terrorister. Som vi har sett tidligere er dette argumentet gjennomgående i Bushs argumentasjon, og må kunne sies å være en viktig del av hans antiterrorstrategi.

Den siste talen som her analyseres, er en tale Bush holdt i november 2003, altså noen måneder etter selve invasjonen var avsluttet. Dette er en viktig tale ettersom den demonstrerer Bush-administrasjonens iver etter å bygge demokrati i det da nylig erobrede Irak. Vi ser her tydelige paralleller til McKinleys demokratiprojekt på Filippinene over 100 år tidligere. Bush begynte denne talen med å takke soldatene som hadde bidratt under invasjonen: "By speaking and standing for freedom, you've lifted the hopes of people around the world, and you've brought great credit to America" (Bush 2003f: 2). De eksepsjonalistiske motivene hadde betydelig tilstedeværelse i talen, noe dette utdraget demonstrerer:

The United States made military and moral commitments in Europe and Asia, which protected free nations from aggression, and created the conditions in which new democracies could flourish. As we provided security for whole nations, we also provided inspiration for oppressed peoples. In prison camps, in banned union meetings, in clandestine churches, men and women knew that the whole world was not sharing their own nightmare. They knew of at least one place -- a bright and hopeful land -- where freedom was valued and secure. And they prayed that America would not forget them, or forget the mission to promote liberty around the world (Bush 2003f: 2).

Dette illustrerer eksepsjonalistiske temaer. Bush knyttet invasjonen i Irak til USAs konstante kamp for frihet og universelle verdier, både i Europa, Asia og verden over. Fokuset på universelle verdier var gjennomgående i denne talen, noe dette sitatet viser: "Freedom honors and unleashes human creativity – and creativity determines the strengt and wealth of nations. Liberty is both the plan of Heaven for humanity, and the best hope for progress here on Earth" (Bush 2003f: 2). Dette er et ekko av Uavhengighetserklæringen. Her vektlegges de universelle verdiene, og viktigheten av å beskytte disse. Senere i talen la Bush vekt på hvordan frihetsidealet er universelt for alle mennesker på jorden: "We believe that liberty is the design of nature; we believe that liberty is the direction of history... And we believe that freedom – the freedom we prize – is not for us alone, it is the right and the capacity of all mankind" (Bush 2003f: 5). Dette er et av kjerneelementene innen eksepsjonalismen, nemlig at Uavhengighetserklæringens verdier er universelle, og gjelder for alle mennesker i alle land.

I denne talen gjentok Bush argumentene han hadde brukt mye tid til å prate om tidligere, nemlig at spredning av universelle verdier var den beste resepten mot fremvekst av terrorister: "As long as the Middle East remains a place where freedom does not flourish, it will remain a place of stagnation, resentment, and violence ready for export. And with the spread of weapons that can bring catastrophic harm to our country and to our friends, it would be reckless to accept the status quo" (Bush 2003f:5).

En siste kilde jeg ønsker å nevne er Bushs selvbiografi *Decision Points* (2010). Grunnen til at jeg har tatt denne med som kilde, er fordi den bekrefter de eksepsjonalistiske motivene som har vært gjennomgående i de talene og dokumentene jeg så langt har analysert i forbindelse med Irak-krigen. I sin selvbiografi nevner Bush flere steder hvor viktige de humanitære bekymringene var. Han referer for eksempel til en samtale han hadde med holocaust-

overlevende Elie Wiesel, som overbeviste ham om at de humanitære hensynene i seg selv var grunn nok til å invadere Irak og kvitte seg med Saddam Hussein (Bush 2010: 247-248). Dette sitatet er illustrerende:

I've always wondered why many critics of the war did not acknowledge the moral arguments made by people like Elie Wiesel. Many of those who demonstrated against military action in Iraq were devoted advocates of human rights. Yet they condemned me for using force to remove the man who had gassed the Kurds, mowed down the Shia by helicopter gunship, massacred the Marsh Arabs, and sent tens of thousands to mass graves. I understood why people might disagree on the threat Saddam Hussein posed to the United States. But I didn't see how anyone could deny liberating Iraq advanced the cause of human rights" (Bush 2010: 248).

Her gjentar Bush argumentene som har vært gjennomgående i nært sagt samtlige av de analyserte talene og dokumentene; nemlig at USAs invasjon av Irak var motivert av humanitære bekymringer og universelle verdier.

4.4.3 Oppsummering av Irak: idealisme, strategisk eksepsjonalisme og realpolitikk

For å oppsummere USAs intervensjon i Irak, så var denne for det første motivert av eksepsjonalistiske idéer. Som vi har sett over, argumenterte Bush for at USA kom til Irak som frigjørere og beskyttere av Uavhengighetserklæringens universelle verdier, slik som frihet og demokrati. USAs ansvar for å bedre den humanitære situasjonen i Irak, frigjøre folket, og innføre universelle verdier var gjennomgående i Bushs argumentasjon. I tillegg til disse rent altruistiske motivene, har jeg demonstrert hvordan spredning av demokrati, frihet og universelle verdier var en nøkkelstrategi for Bush-administrasjonen i kampen mot terror. Bush-administrasjonen mente at land som ble introdusert for frihet og demokrati ikke ville fostre terrorister. Invasjonen av Irak er det klareste eksemplet i denne oppgaven på eksepsjonalismens strategiske funksjon.

I tillegg var realpolitiske motiver i stor grad en drivkraft bak intervensjonen. Fokuset på USAs sikkerhet, og viktigheten av å knuse terrornettverkene i Irak, var viktige motiver. Som jeg har vist over var Bush-doktrinen en sentral drivkraft bak intervensjonen. Dette er en realpolitisk doktrine, som gikk ut på å angripe potensielle, ikke-manifesterte trusler. Selv om

de realpolitiske motivene var sterkt til stede, er dette ikke til hinder for å konkludere med at eksepsjonalismen var en sentral drivkraft bak intervensjonen i Irak. Nok en gang ser vi altså hvordan USAs intervensjoner er drevet av en blanding av eksepsjonalisme og realpolitikk. Som jeg har vist over var dette noe Bush også gav tydelig uttrykk for i en rekke sammenhenger; nemlig at USA har både verdier og interesser, og at begge disse må tas hensyn til når utenrikspolitikken skal formes.

4.5 Sammenfatning

Siste del av dette analysekapitlet vil jeg bruke på en rask sammenfatning av analysens hovedfunn. Ettersom denne oppgaven blant annet bygger på samsvarsmetoden, er det på sin plass å oppsummere fellestrekkene ved de fire intervensjonene. For det første er det et gjennomgående funn at samtlige presidenter bruker humanitære bekymringer som begrunnelse for intervensjonene. Dette så vi allerede hos McKinley, som la stor vekt på at USA måtte intervenere i Cuba på grunn av store humanitære lidelser. Også i de tre påfølgende casene la presidentene vekt på at humanitære lidelser var viktige motiver bak intervensjonene. Disse humanitære intervensjonene kan ses på som ”beskyttelse av liv”, noe som er et sentralt moment i Uavhengighetserklæringen.

Et annet funn som er tilstede i samtlige av casene, er viktigheten av å beskytte Uavhengighetserklæringens universelle verdier. At USA har et særlig ansvar for å spre og promotere sine universelle verdier er vektlagt som hovedmotiv i samtlige av intervensjonene. Samtlige av presidentene legger for det første stor vekt at Uavhengighetserklæringens verdier er suverene og fullkomne, samtidig som de er universelle. For det andre er beskyttelse og spredning av disse universelle verdiene hovedbegrunnelsen for hver av de fire intervensjonene. Et tredje gjennomgående funn er at samtlige presidenter trekker frem at USA har en særlig plikt, en misjon, om å spre og beskytte de universelle verdiene. Samtlige av de fire presidentene uttrykker dette eksplisitt, nemlig at det påhviler USA en plikt i å gjøre verden til et bedre sted. Disse tre eksepsjonalistisk inspirerte motivene er betydelig til stede i samtlige av de fire casene, og kan dermed kategoriseres som gjennomgående funn. Foruten de eksepsjonalistiske motivene, er også realpolitiske motiver med rot i egeninteresse, makt og sikkerhet et gjennomgående funn. Både McKinley, Kennedy, Johnson og Bush vektla i varierende grad at de respektive intervensjonene var drevet av egeninteresse, samt

makt- og sikkerhetshensyn. Wilson uttrykte ikke slike motiver eksplisitt, men som jeg drøftet over er det hevet over enhver tvil at USAs intervensjon i Europa også var drevet av egeninteresse.

Basert på funnene i denne oppgaven er det mulig å antyde kjennetegnene på en idealtypisk amerikansk intervensjon. En slik idealtypisk intervensjon vil på den ene siden være moralsk fundert, og ha som formål å beskytte og spre universelle verdier, slik som frihet, demokrati og retten til liv, og på den annen side være realpolitisk fundert, med formål om å sikre USAs strategiske interesser og sikkerhet. I en idealtypisk case vil dermed en intervensjon bli gjennomført når både USAs verdier og deres sikkerhet eller strategiske interesser er truet. Dette drøftes grundigere senere i oppgaven.

5 Diskusjon

Jeg har nå kommet til oppgavens diskusjonsdel. Det er ikke anledning til å foreta inngående diskusjoner, men jeg vil foreta kortfattede drøftinger av de viktigste funnene. Først drøftes kort funnet som viser at de eksepsjonalistiske drivkreftene er tett blandet sammen med realpolitiske drivkrefter. Deretter går jeg over til oppgavens hovedfunn, nemlig at eksepsjonalismen er en helt sentral drivkraft bak samtlige av de fire intervensjonene. Dette funnet drøfter jeg ved å diskutere nærmere de ulike aspektene, eller egenskapene, ved eksepsjonalismen. Som jeg har vist i analysen er det nemlig ikke slik at eksepsjonalismen dreier seg om én enkelt drivkraft. Snarere er det snakk om en rekke ulike egenskaper, eller drivkrefter. Eksepsjonalismen har mange strenger å spille på, som totalt sett gjør den så virkningsfull i forbindelse med militære intervensjoner. I drøftingsdelen systematiserer og drøfter jeg nærmere disse ulike egenskapene og elementene.

Jeg drøfter for eksempel at, i tillegg til å være rent moralsk fundert, så har eksepsjonalismen en strategisk side, ved at USA er tjent med å beskytte og spre sine liberale verdier. På denne måten blir eksepsjonalismen å anse som et intressedrevet utenrikspolitisk virkemiddel. Videre drøfter jeg en annen viktig egenskap ved eksepsjonalismen som har fremkommet i analysen, nemlig at amerikanerne er overbevist om at deres verdier enkelt lar seg innføre hvor som helst i verden, og at dette gir dem et ytterligere insentiv for å intervenere, fordi de har en urokkelig tro på sine verdier. Til slutt antyder jeg at eksepsjonalismen er den perfekte utenrikspolitiske ledestjernen til USA, fordi den kombinerer deres moralske oppdrag om å spre universelle verdier, samtidig som de sikrer sine strategiske interesser.

5.1 En sammenblanding av eksepsjonalisme og realpolitikk

Det første jeg drøfter i denne diskusjonsdelen er funnet som viser at de eksepsjonalistiske drivkreftene er sammenblandet med realpolitiske motiver. Dette var et gjennomgående funn i analysen, og til tider går eksepsjonalistiske og realistisk inspirerte argumenter hånd i hånd. Dette kan synes underlig, ettersom dette er to motsetninger, men som ofte likevel synes å

være forent i forbindelse med amerikanske intervensjoner. Dette er imidlertid et særtrekk ved amerikansk utenrikspolitikk, og derfor ikke et overraskende funn. Melby (1995: 31) hevder for eksempel at den amerikanske utenrikspolitikken bygger på en symbiose mellom idealisme og realisme, og mener at: ”Amerikansk utenrikspolitikk vil derfor alltid måtte konstrueres med basis i en eller annen form for kombinasjon av disse to hovedtilnærmingene”. Dette er hva jeg har funnet i oppgaven, nemlig at intervensjonene ofte baserer seg på en kombinasjon av eksepsjonalisme og idealisme på den ene siden, og egeninteresse og realpolitikk på den andre. De eksepsjonalistiske motivene synes riktignok å være viktigst, men realpolitikken er i betydelig grad til stede som drivkraft i flere av intervensjonene.

Kissinger (2014) argumenterer på samme vis som Melby. Et av Kissingers hovedargumenter er at USA fører en ambivalent utenrikspolitikk, hvor de er dratt mellom ”power and principle” altså makt på den ene siden og prinsipper på den andre (Kissinger 2014: 307). Andre steder beskriver han denne ambivalensen som et kompromiss mellom ”power and legitimacy” altså mellom makt og legitimitet (Kissinger 2014: 367). Kissinger mener sågar USA ikke kan drive utenrikspolitikk uten både idealer og interesser: ”The American domestic debate is frequently described as a contest between idealism and realism. It may turn out – for America and the rest of the world – that if America cannot act in both modes, it will not be able to fulfill either” (Kissinger 2014: 329). Hovedpoenget til Kissinger er altså at en amerikansk utenrikspolitisk doktrine må være fundert på både makt og idealisme, eller på både realisme og eksepsjonalisme, ingen av delene er tilstrekkelig i seg selv.

Også andre teoretikere mener USAs utenrikspolitikk handler om å finne en balanse mellom eksepsjonalisme og realpolitikk; mellom idealer og makt. For eksempel argumenterer Mead (2002: 79) for at et velfungerende ordenssystem er avhengig av på den ene siden idealer og prinsipper som gir legitimitet til systemet, og på den andre siden makt som ivaretar egeninteressen. McDougall (1997: 206-208) argumenterer på liknende vis, og hevder USAs fremste utenrikspolitiske oppgave er å finne ut hvor idealisme og realisme møtes, og finne en eller annen måte å kombinere dette på, i en utenrikspolitikk som både er moralsk og pragmatisk.

På bakgrunn av dette er det ikke overraskende at de eksepsjonalistiske motivene er tett sammenvevet med mer realpolitiske motiver. USAs utenrikspolitikk handler i stor grad om å forene disse to tilsynelatende motsetningene. I analysen viste jeg flere eksempler på hvordan

presidentene eksplisitt uttalte at for USA er både makt og idealer viktig, og dette må forenes. Basert på denne lille drøftingen er det kanskje slik at USA intervensjoner når *både* verdier og deres egne interesser er truet? Kanskje intervensjoner ikke USA dersom kun idealer eller universelle verdier er truet? Kanskje er det slik at det nettopp må foreligge en slik blanding av verdier og strategiske interesser før USA går til det skritt å intervensjonere?¹⁶

Det er ikke denne oppgavens mål å svare på dette. Like fullt er disse spørsmålene interessante å forske videre på. Ved for eksempel å undersøke konflikter hvor det ville være naturlig å intervensjonere i henhold til eksepsjonalistiske idéer, men hvor USA likevel ikke intervensjonerte, har man mulighet til å komme nærmere ett svar på hvor viktig de eksepsjonalistiske motivene er sammenliknet med de realpolitiske. Kanskje må begge være til stede for at intervensjonene skal finne sted? Her nøyer jeg meg med å kommentere at sammenblandingen mellom eksepsjonalisme og realpolitikk er et fremtredende trekk innen amerikansk utenrikspolitikk, og derfor ikke noe uventet funn.

5.2 Eksepsjonalismens ulike egenskaper

5.2.1 Den altruistiske utenrikspolitikken

Jeg har nå kommet til diskusjonsdelens siste seksjon, hvor jeg skal drøfte nærmere de ulike egenskapene ved eksepsjonalismen, altså mer konkret hvordan de ulike aspektene ved eksepsjonalismen driver amerikanske militære intervensjoner. Det første punktet jeg drøfter er den altruistiske utenrikspolitikken. Som jeg har vært inne på en rekke ganger over, er den ikke-egoistiske tilnærmingen til utenrikspolitikk en helt sentral egenskap ved eksepsjonalismen. Som jeg har vist i analysene over, er denne altruistiske tilnærmingen til utenrikspolitikk helt sentral som drivkraft i samtlige av intervensjonene. McKinley begrunnet for eksempel intervensjonen på Cuba med de humanitære lidelsene, altså ren altruisme. Wilsons hovedargumenter for å intervensjonere i Europa var å redde Europeerne fra deres undergang, og lede dem i en ny, liberal og demokratisk retning. Johnsons opptrapping i Vietnam var i stor grad begrunnet gjennom behovet for å beskytte vietnameserne mot aggressive kommunister. Til sist var invasjonen av Irak motivert av ønsket om å fri det irakiske folket fra Saddams undertrykkende regime. Denne rene altruismen er altså sentral, og

¹⁶ USAs inntreden i første verdenskrig kan være et eksempel på dette. Som kjent var det lenge et mål for USA å holde seg utenfor krigen. Det var først etter at tyskernes uinnskrenkede ubåtkrig hadde påført USA store tap til sjøs, at intervensjonen ble gjennomført.

en av mange egenskaper ved eksepsjonalismen som er med på å drive frem militære intervensjoner.

5.2.2 Ansvar for de universelle verdiene

Et punkt som er nært beslektet med punktet drøftet over, er USAs opplevde ansvar, eller misjon, om å spre og beskytte universelle verdier. Denne ansvarsfølelsen er en viktig egenskap ved eksepsjonalismen. Den er viktig fordi den legger et helt spesielt press, eller en forventning, på amerikanske presidenter om at de må beskytte universelle verdier der disse er truet. Dette er ikke helt den samme drivkraften som de altruistiske idéene. I sistnevnte har man å gjøre med et mer generelt ønske om å bedre verden. Når det er snakk om det særlige ansvaret ligger drivkraften snarere i denne pliktfølelsen, det opplevde ansvaret, eller misjonen, om å spre universelle verdier. Som jeg viste i analysen var dette et moment presidentene trakk frem i en rekke sammenhenger. Samtlige av presidentene la stor vekt på at det bestandig har påhvilt USA et helt spesielt ansvar for å spre og beskytte universelle verdier, som om det er en misjon de er nødt til å oppfylle. Dette ansvaret for de universelle verdiene er et viktig element ved eksepsjonalismen.

5.2.3 Eksepsjonalismen som strategisk virkemiddel

Et viktig poeng som bør drøftes nærmere er at den amerikanske eksepsjonalismen også er et viktig strategisk virkemiddel for USA. Selv om amerikanerne åpenbart ser på det som sin moralske plikt, har de også strategiske insentiver for å spre og beskytte universelle verdier. Jeg drøftet dette kort i forbindelse med analysene, men drøfter det videre her. En rekke teoretikere mener eksepsjonalismen er et strategisk virkemiddel for USA fordi de er tjent med, rent strategisk, å spre universelle verdier (for eksempel Kissinger 1994, McDougall 1997: 208, Ruggie 1997:108, Ninkovich 1999: 12, Mead 2002: 134-136, Monten 2005: 112, Kissinger 2014). Dette kommer av at USAs ordenssystem baserer seg på et størst mulig antall liberale demokratier som fredfullt samhandler med hverandre. Slik sett er spredning av universelle verdier et strategisk virkemiddel, fordi det er i USAs interesse at flest mulige land omfavner de liberale verdiene USA selv er bygget på. Det kan sies å være i USAs interesse å få størst mulig del av verden til å likne mest mulig på dem selv. Slik sett har eksepsjonalismen et klart strategisk, og ikke bare et altruistisk element, fordi den bidrar til å bygge opp et ordenssystem som USA best er tjent med.

Eksempler på dette så vi i analysen. George W. Bush gav for eksempel tydelig uttrykk for, i en rekke sammenhenger, at spredning av universelle verdier var et virkemiddel mot terror. Liberale demokratier med frie innbyggere har mindre sannsynlighet for å fostre terrorister, var Bushs hovedargument. Slik sett var demokratispredning et virkemiddel mot terror, og således drevet av egeninteresse. Også Lyndon Johnson var opptatt av dette argumentet, nemlig hvordan spredning av universelle verdier til Vietnam og Sørøst-Asia var ett av de fremste virkemidlene i forhold til USAs egen sikkerhet. Wilson gav ikke uttrykk for slike motiver, men som jeg drøftet i analysen var det åpenbart at USAs strategiske interesser var tjent med et liberalt og demokratisk Europa, og at intervensjonen således også var motivert av egeninteresse. Dette strategiske elementet er viktig er være oppmerksom på. For det første fordi det viser at eksepsjonalismen ikke bare dreier seg om altruisme. For det andre fordi det utgjør en av eksepsjonalismens viktige egenskaper. De strategiske egenskapene tilfører eksepsjonalismen en ytterligere dimensjon, som er med på å forsterke dens viktighet som drivkraft bak intervensjoner.

5.2.4 En urokkelig tro på de universelle verdiene

Et annet funn som fortjener en drøfting, er at de amerikanske presidentene er urokkelige i troen på at deres verdier, slik som frihet og demokrati, uten store problemer lar seg innføre hvor som helst i verden. En av hovedidéene innen den amerikanske eksepsjonalismen er at amerikanerne anser sine verdier som universelle. Samtlige av presidentene jeg har analysert i denne oppgaven, understreker at amerikanske verdier er universelle verdier; det er de eneste riktige verdiene for alle mennesker i alle land. De universelle verdiene går som en rød tråd gjennom samtlige av de analyserte primærkildene. Denne urokkelige troen på universelle verdier er en viktig del av eksepsjonalismens drivkraft, fordi den gjør amerikanerne overbevist om at deres demokratispredningsprosjekter skal lykkes. Dette er riktignok ikke den primære drivkraften. Eksepsjonalismens primære drivkraft er USAs ansvar for, og strategiske gevinst av å spre universelle verdier. Men når USA først vurderer å intervenere, så er denne overbevisningen om at ethvert land er mottakelige for liberale verdier et ytterligere insentiv for å intervenere, fordi de er overbeviste om at de skal lykkes. Dette kan forklare hvorfor USA til stadighet intervensjoner for å ”innføre” demokrati og frihet, til tross for at dette ikke alltid lykkes.

Resonnementet over kan sammenliknes med John Stoessingers beskrivelse av de såkalte korsfarerpresidentene. I sin bok *Crusaders and Pragmatists* (1985) skiller Stoessinger mellom to typer presidenter: korsfarere og pragmatikere. Stoessinger (1985: xiii) beskriver korsfarerpresidentene slik: "[their] hallmark is a missionary zeal to make the world better. The crusader tends to make decisions based on a preconceived idea, rather than facts...He sets out to improve the world but all too often manages to leave it in worse shape than it was before".

Stoessingers beskrivelse av korsfarerpresidentene passer godt med funnene i denne oppgaven. La meg bruke Irak-invasjonen i 2003 som eksempel. Som jeg har vist over var Bush-administrasjonen entusiastiske i forhold til å innføre demokrati og frihet i Irak, og dette var et viktig motiv for deres intervensjon. Imidlertid viste dette seg å bli en svært vanskelig oppgave, og USAs forsøk på å bygge opp Irak som et fritt demokrati var i stor grad en fiasko (se for eksempel Pollack 2006). Den urokkelige troen på universelle verdier viste seg å være svært vanskelig å overføre i praksis.

Denne bunnsolide forestillingen om universelle verdier bidrar i stor grad til å drive frem intervensjonene fordi presidentene, i en blanding av naivitet og hybris, er overbevist om at deres verdier er overlegne, og at demokratiprojektene dermed skal lykkes. Eksepsjonalismen er dermed en nøkkelforklaring på USAs hang til demokratispredningsprosjekter, til tross for at disse ikke alltid er vellykkede. George Kennan advarte i *American Diplomacy* (2012) mot nettopp denne hybrisen, og mente man måtte være forsiktig med å tro at USA skulle kunne påtvinge andre stater sine verdier (s. 109, 142). Han etterlyste følgelig en større ydmykhet i utenrikspolitikken (s. 192).¹⁷

5.2.5 Eksepsjonalismen – den perfekte utenrikspolitiske ledestjerne?

På bakgrunn av diskusjonene over er det rimelig å anse den amerikanske eksepsjonalismen som den perfekte utenrikspolitiske strategi for USA. Gjennom å drive utenrikspolitikk basert på eksepsjonalistiske idéer, er de i stand til å kombinere sitt moralske oppdrag om å gjøre verden til et bedre sted, samtidig som de sikrer sine egne strategiske interesser. I denne

¹⁷ Også hos andre klassiske realister ser man dette poenget understreket. Morgenthau mente for eksempel statsledere skal være forsiktige med å betrakte sine egne verdier som moralsk universelle (Morgenthau 2006: 12). Kissinger (1994: 22) mener amerikanske statsledere har problemer med å forstå at verdiene deres ikke nødvendigvis er universelle.

oppgaven har jeg vist hvordan eksepsjonalismen oppfyller begge disse. For det første vil en utenrikspolitikk basert på eksepsjonalismen gjøre at USA oppfyller det som har vært deres misjon siden nasjonens fødsel; å spre sine universelle og fremragende verdier til resten av verden. Samtidig som de oppfyller dette oppdraget, sikrer de sine strategiske interesser, ved at de bygger opp en verdensorden som best tjener USA. På bakgrunn av dette er det kanskje rimelig å si at eksepsjonalismen *er* nettopp denne kombinasjonen mellom idealisme og realpolitikk, mellom idealer og interesser, som USA er på evig søken etter? Slik sett vil det være rimelig å betrakte den amerikanske eksepsjonalismen som den perfekte utenrikspolitiske ledestjernen for USA.

6 Oppsummering og konklusjon

I denne oppgaven har jeg analysert hvordan den amerikanske eksepsjonalismen fungerer som drivkraft bak amerikanske militære intervensjoner. I hvor stor grad er USAs militære intervensjoner drevet av idéene om at de har et særlig ansvar for å spre universelle verdier og gjøre verden til et bedre sted? Dette spørsmålet har jeg besvart gjennom en analyse av fire amerikanske militære intervensjoner: den spansk-amerikanske krigen, første verdenskrig, Vietnamkrigen og invasjonen av Irak. Gjennom å studere en rekke primærkilder som forteller om USAs motiver for å gjennomføre de ulike intervensjonene, har jeg avdekket at den amerikanske eksepsjonalismen spiller en sentral rolle som drivkraft bak samtlige av de fire intervensjonene jeg har analysert. USAs moralske ansvar for å for å beskytte, spre og promotere Uavhengighetserklæringens universelle verdier går som en rød tråd gjennom presidentenes argumentasjon.

Den spansk-amerikanske krigen ble blant annet begrunnet gjennom den humanitære situasjonen på Cuba, og amerikanernes moralske ansvar for å stanse dette. USAs intervensjon i Europa under første verdenskrig var et moralsk korstog for universelle verdier, motivert av USAs ansvar for å redde Europa fra undergang, og å lede europeerne i en ny og bedre retning. Intervensjonen i Vietnam handlet blant annet om USAs ansvar for å beskytte den vietnamesiske sivilbefolkningens rettigheter, og å spre universelle verdier til regionen, mens Irak-krigen var motivert av å frigjøre irakerne fra diktatoren Saddam Hussein, samt å innføre demokrati og frihet i landet.

Det er hevet over enhver tvil at eksepsjonalistisk argumentasjon brukes i presidentenes markedsføring av militære intervensjoner. Det er grundig dokumentert i samtlige av oppgavens fire caser. Det som imidlertid er vanskeligere å konkludere rundt, er hvorvidt eksepsjonalismen faktisk er en drivkraft, eller om den bare er legitimering. Som jeg drøftet grundig tidligere i oppgaven er det galt å betrakte eksepsjonalismen som kun legitimering, blant annet fordi den utgjør en helt essensiell del av amerikanernes identitet. Jeg har i denne oppgaven argumentert for at eksepsjonalismen er noe mer enn bare legitimering, og har demonstrert hvordan dens ulike egenskaper er en avgjørende drivkraft bak intervensjonene. Man er på tryggest grunn dersom man konkluderer med at eksepsjonalismen benyttes som legitimering og markedsføring. Men på bakgrunn av diskusjonene og analysene i denne

oppgaven, mener jeg det utvilsomt er grunnlag for å si at eksepsjonalismen er noe mer enn legitimering, nemlig at den er en helt reell drivkraft. På bakgrunn av dette velger jeg å konkludere med at eksepsjonalismen ikke bare handler om legitimering, men tvert imot er en reell og sentral drivkraft bak amerikanske militære intervensjoner.

I analysene og diskusjonene har jeg drøftet nærmere eksepsjonalismens ulike egenskaper og drivkrefter. Som jeg har vist over har eksepsjonalismen flere strenger å spille på, og består av flere ulike aspekter og egenskaper, som totalt sett gjør den til en viktig drivkraft bak militære intervensjoner. For det første har eksepsjonalismen et rent altruistisk uttrykk. Som jeg viste over er et gjennomgående trekk i presidentenes argumentasjon at USA måtte intervensjonere for å stanse elendighet og beskytte verdier og idealer, altså ren altruisme. I tillegg gir eksepsjonalismen amerikanerne en opplevd følelse av å være forpliktet til å føre denne altruistiske utenrikspolitikken. At USA har en forpliktelse, eller misjon, om å beskytte og spre de universelle verdiene, verden over, er gjennomgående i presidentenes argumentasjon.

Videre handler ikke eksepsjonalismen kun om altruisme, men er også et rent strategisk virkemiddel. Både George W. Bush og Lyndon B. Johnson var opptatt av hvordan spredning av universelle verdier til henholdsvis Midtøsten og Sørøst-Asia var i USAs interesse. Som jeg viste over baserer USAs ordenssystem seg på å skape en verdensorden der liberale demokratier samhandler med hverandre. Derfor er det i USAs strategiske interesse å spre og beskytte universelle verdier, fordi dette bidrar til å bygge opp et ordenssystem som er fordelaktig for dem selv. På denne måten har eksepsjonalismen også en rent strategisk egenskap. Til slutt drøftet jeg at eksepsjonalismen er så virkningsfull fordi den gir amerikanerne en urokkelig tro på at deres universelle verdier lar seg innføre hvor som helst i verden. Dette gir USA ytterligere motivasjon til å intervensjonere for å spre universelle verdier, ettersom de er overbevist om at disse skal la seg innføre hvor som helst.

Disse ulike aspektene og egenskapene fører samlet sett til at eksepsjonalismen er en helt sentral drivkraft bak amerikanske militære intervensjoner. Avslutningsvis antydte jeg at eksepsjonalismen er den perfekte utenrikspolitiske ledestjernen for USA, ettersom den lar USA oppfylle sitt moralske oppdrag samtidig som den sikrer USAs interesser. Eksepsjonalismen kan dermed bidra til å forene moralske og strategiske hensyn.

I tillegg til at eksepsjonalistiske motiver er svært fremtredende i presidentenes argumentasjon, har jeg også funnet at realpolitiske og realistiske drivkrefter er tungt til stede i flere av casene. Eksepsjonalistiske motiver er altså ikke alene om å forklare intervensjonene. I alle casene, unntatt første verdenskrig, var realpolitiske begrunnelser med rot i egeninteresse tydelig til stede. Denne sammenblandingen av eksepsjonalisme og realpolitikk er et fremtredende funn i denne oppgaven. Som jeg har drøftet over er dette ikke noe overraskende funn, ettersom blandingen mellom idealer og interesser, eller mellom idealisme og realpolitikk, er et særegent trekk ved amerikansk utenrikspolitikk. USAs utenrikspolitikk handler ofte om å forene disse to motsetningene.

Basert på dette kunne det være interessant å forske videre på om det er slik at USA kun intervensjoner når *både* interesser og verdier er truet. Kanskje er det ikke tilstrekkelig at kun verdier, og ikke vitale interesser er truet? Ved å undersøke et større utvalg caser kan man svare på disse spørsmålene. Særlig undersøkelse av situasjoner hvor USA *ikke* intervensjonerte, men hvor det ville vært naturlig i henhold til eksepsjonalismen å intervensjonere, kan gi verdifull innsikt. Det er imidlertid ikke hensikten i denne oppgaven. Hensikten her har vært å undersøke eksepsjonalismens rolle som drivkraft bak fire sentrale amerikanske militære intervensjoner. Konklusjonen er tydelig: den amerikanske eksepsjonalismen spilte en sentral rolle som drivkraft i samtlige av de fire intervensjonene.

7 Litteratur

Adler, Emmanuel. (2002). Constructivism in International Relations. I: Walter Carlsnaes, Thomas Risse og Beth A. Simmons (Red.), *Handbook of International Relations*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications Inc.

Allison, Graham T. (1969). Conceptual Models and the Cuban Missile Crisis, *The American Political Science Review*, 63(3), s. 689-718

Ambrosius, Lloyd E. (2002). *Wilsonianism: Woodrow Wilson and His Legacy in American Foreign Relations*. New York, NY: Palgrave Macmillan

Brands, H.W. (1998). *What America Owes the World: The Struggle for the Soul of Foreign Policy*. Cambridge: Cambridge University Press

Bush, George W. (2002a) "State of the Union Address". Tale 29 januar. Tilgjengelig på: <http://millercenter.org/president/gwbush/speeches/speech-4540>

Bush, George W. (2002b). *The National Security Strategy Of The United States Of America*. Washington DC: The White House. Tilgjengelig på: <https://www.state.gov/documents/organization/63562.pdf>

Bush, George W. (2003a). "State of the Union Address". Tale 28 januar. Tilgjengelig på: <http://millercenter.org/president/gwbush/speeches/speech-4541>

Bush, George W. (2003b). "President Discusses the Future of Iraq". Tale 26 februar. Tilgjengelig på: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/02/20030226-11.html>

Bush, George W. (2003c). "Address to the Nation on Iraq". Tale 17 mars. Tilgjengelig på: <http://millercenter.org/president/gwbush/speeches/address-to-the-nation-on-iraq>

Bush, George W. (2003d). "Address on the Start of the Iraq War". Tale 19 mars. Tilgjengelig på: <http://millercenter.org/president/gwbush/speeches/address-on-the-start-of-the-iraq-war>

Bush, George W. (2003e). "Address to the Nation on Iraq From the U.S.S. *Abraham Lincoln*". Tale 1 mai. Tilgjengelig på:
<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=68675>

Bush, George W. (2003f). "Remarks on Freedom in Iraq and Middle East". Tale 6 november. Tilgjengelig på: <http://millercenter.org/president/gwbush/speeches/remarks-on-freedom-in-iraq-and-middle-east>

Bush, George W. (2010). *Decision Points*. London: Virgin Books

Declaration of Independence (1776)

Dunne, Tim og Schmidt, Brian C. (2011). Realism. I: Steve Smith, John Baylis og Patricia Owens (Red.), *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*. 5. utgave. Oxford: Oxford University Press

Fermann, Gunnar. (2013). *Utenrikspolitikk og norsk krisehåndtering*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk

Fierke, K.M. (2010). Constructivism. I: Tim Dunne, Milja Kurki og Steve Smith (Red.), *International Relations Theories: Discipline and Diversity*. 2. utgave. Oxford: Oxford University Press

Gerring, John (2007). *Case Study Research: Principles and Practices*. New York, NY: Cambridge University Press

Gray, Christine. (2008). *International Law and the Use of Force*. 3. utgave. Oxford: Oxford University Press

Hopf, Ted. (1998). The Promise of Constructivism in International Relations Theory. *International Security*, 23(1), s. 171-200.

Iyengar, Shanto. (2015). *Media Politics: A Citizen's Guide*. 3. utgave. New York, NY: W.W. Norton & Company, Inc.

Jackson, Robert og Sørensen, Georg. (2010). *Introduction to International Relations: Theories & Approaches*. 4. utgave. New York, NY: Oxford University Press Inc.

Johnson, Lyndon B. (1965). "Address at John Hopkins University". Tale 7 april. Tilgjengelig på: <http://millercenter.org/president/lbjohnson/speeches/speech-5662>

Johnson, Lyndon B. (1966a). "State of the Union". Tale 12 januar. Tilgjengelig på: <http://millercenter.org/president/speeches/speech-4035>

Johnson, Lyndon B. (1966b). "Remarks in Omaha, Nebraska". Tale 30 juni. Tilgjengelig på: <http://millercenter.org/president/lbjohnson/speeches/speech-5939>

Johnson, Lyndon B. (1967). "Speech on Vietnam". Tale 29 september. Tilgjengelig på: <http://millercenter.org/president/lbjohnson/speeches/speech-4041>

Kennan, George F. (1985). Morality and Foreign Policy. *Foreign Affairs*, 64(2), s. 205-218

Kennan, George F. (2012). *American Diplomacy*. Chicago: IL: University of Chicago Press

Kennedy, John F. (1956). "America's Stake in Vietnam". Tale 1. juni. Tilgjengelig på: <https://www.jfklibrary.org/Asset-Viewer/Archives/JFKSEN-0895-014.aspx>

Kissinger, Henry. (1994). *Diplomacy*. New York, NY: Simon & Schuster

Kissinger, Henry. (2014). *World Order*. New York, NY: Penguin Books

Kjeldstadli, Knut. (1999). *Fortida er ikke hva den en gang var: En innføring i historiefaget*. 2. utgave. Oslo: Universitetsforlaget

Knutsen, Torbjørn L. (2006). Norman Angell og The Great Illusion, *Internasjonal politikk*, 64(2), s. 257-279

Lipset, Seymour Martin. (1996). *American Exceptionalism: A Double-Edged Sword*. New York, NY: W.W. Norton & Company

Locke, John. (2003). *Two Treatises of Government and a Letter Concerning Toleration*. New Haven, CT: Yale University Press

Maersheimer, John J. (2006). Structural Realism. I: Tim Dunne, Milja Kurki, and Steve Smith, (Red.), *International Relations Theories: Discipline and Diversity*. 2. utgave. Oxford: Oxford University Press

McDougall, Walter. (1997). *Promised Land Crusader State: The American Encounter with the World Since 1776*. Boston, MA: Houghton Mifflin Company

McKinley, William. (1897). "First Annual Message". Tale 6 desember. Tilgjengelig på: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=29538>

McKinley, William. (1898). "Message to Congress Requestin a Decleration of War With Spain". Tale 11 april. Tilgjengelig på: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=103901>

McKinley, William. (1899). "Third annual message". Tale 5 desember. Tilgjengelig på: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=29540>

Mead, Walter Russell. (2002). *Special Providence: American Foreign Policy and how it Changed the World*. New York, NY: Routledge

Melby, Svein. (1995). *Amerikansk Utenrikspolitikk*. Oslo: Tano

Monten, Jonathan. (2005). The Roots of the Bush Doctrine, *International Security*, 29(4), s. 112-156

Morgenthau, Hans. (2006). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. 7. utgave. New York, NY: McGraw-Hill

Moses, Jonathon og Knutsen, Torbjørn L. (2012). *Ways of Knowing: Competing Methodologies in Social and Political Research*. 2. utgave. New York, NY: Palgrave Macmillan

Ninkovich, Frank. (1999). *The Wilsonian Century*. Chicago, IL: The University of Chicago Press

Palmer, Robert Roswell., Colton, Joel & Kramer, Lloyd. (2007). *A History of the Modern World: Since 1815*. 10. utgave. New York: McGraw-Hill Education

Pollack, Kenneth. (2006). The Seven Deadly Sins of Failure in Iraq: A Retrospective Analysis of the Reconstruction, *Middle East Review of International Affairs*, 10(4), s. 1-20

Restad, Hilde. (2012). Old Paradigms in History Die Hard in Political Science: US Foreign Policy and American Exceptionalism. *American Political Thought: A Journal of Ideas, Institutions and Culture*, 1(1), s. 53-76

Restad, Hilde. (2015). *American Exceptionalism: An idea that made a nation and remade the world*. New York, NY: Routledge

Ruggie, John G. (1997). The Past as Prologue? Interest, Identity, and American Foreign Policy, *International Security*, 21(4), s. 89-125

Schmidt, Brian. (2012). Theories of US foreign policy. I: Michael Cox og Doug Stokes (Red.), *US Foreign Policy*, 2. utgave. New York, NY: Oxford University Press

Smith, Tony. (2012). *Americas Mission: The United States and the Worldwide Struggle for Democracy*. Princeton, NJ: Princeton University Press

Snyder, Jack. (2004). One World Rival Theories. *Foreign Policy*, 145(nov/des), s. 52-62

Stephanson, Anders. (1995). *Manifest Destiny: American Expansion and the Empire of Right*. New York, NY: Hill and Wang

Stoessinger, John G (1985). *Crusaders and Pragmatists: Movers of Modern American Foreign Policy*. 2. utgave. New York: NY: W.W. Norton & Company

Tjora, Aksel. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. 2. Utg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Trask, David F. (1996). *The War with Spain in 1898*. Lincoln, NE: University of Nebraska Press University Press

Walt, Stephen. (1998). One World, Many Theories. *Foreign Policy*, 110, s. 29-32+34-46

Williams, Michael C. (2004). Why Ideas Matter in International Relations: Hans Morgenthau, Classical Realism, and the Moral Construction of Power Politics. *International Organization*, 58(4), s. 633-665.

Wilson, Woodrow. (1917a). "Address to the Senate of the United States: A World League for Peace". Tale 22 januar. Tilgjengelig på: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=65396>

Wilson, Woodrow. (1917b). "Address to a Joint Session of Congress Requesting a Declaration of War Against Germany". Tale 2 april. Tilgjengelig på: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=65366>

Wilson, Woodrow. (1919). "Address at the City Hall Auditorium in Pueblo, Colorado". Tale 25 september. Tilgjengelig på: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=117400>

Yin, Robert K. (2012). *Applications of Case Study Research*. Thousand Oaks, CA: Sage

